

Tres textos de
Josep Palau i Fabre

Edició a cura de Jordi Coca

Le dialogue ou la mort du théâtre (1948)

La caverna (1952)

La confessió o l'esca del pecat (1979)

Altres títols de la col·lecció

*Quatre textos d'**Ignasi Iglésias***

*Cinc textos de **Rosa Victòria Gras i Perfontan** •*

*Tres textos de **Manuel de Pedrolo***

*Tres textos de **Ferran Soldevila***

***La vesita**, de Joan Ferrandis d'Herèdia*

***El ventríloc**, de Joan Brossa*

***Lucrecia o Roma libre**, de Joan Ramis i Ramis*

***Tal faràs, tal trobaràs**, d'Eduard Vidal i Valenciano*

***Indian Summer**, de Rodolf Sirera*

*Tres textos de **Jordi Teixidor***

*Tres textos de **Ramon Vinyes***

*Dos textos de **Josep Pous i Pagès***

Tres textos de
Josep Palau
i Fabre

Le dialogue ou la mort du théâtre (1948)

La caverna (1952)

La confessió o l'esca del pecat (1979)

Edició a cura de Jordi Coca

Repertori Teatral Català

Primera edició: novembre de 2018

© de la curació: Jordi Coca

© d'aquesta edició: Institut del Teatre, 2023

© de la imatge de coberta: © Bonaventura Planella. MAE. Institut del Teatre.

Edifici precedit per arc. Palau, monestir o esglèsia d'estil gòtic en ruïnes:
vegetació salvatge i elements trencats o malmesos, 1830.

Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

Direcció general: Magda Puyo

Plaça de Margarida Xirgu, s/n

08004 Barcelona

www.institutdelteatre.cat

Direcció de la col·lecció: Carles Batlle

Edició i correcció: Marta Borrás

Disseny de col·lecció i maquetació: Txeni Gil

Coordinació de la producció: Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica
de la Diputació de Barcelona

ISBN: 978-84-9803-939-9

**Diputació
Barcelona**

| Institut del Teatre

Institut del Teatre

Edicions

Continguts

- 7 Presentació general
 - 9 Bibliografia bàsica

 - 11 ***Le dialogue ou la mort du théâtre*** (1948)
 - 29 ***La caverna*** (1952)
 - 73 ***La confessió o l'esca del pecat*** (1979)
-

Presentació general

Segurament el teatre de Josep Palau i Fabre culmina en la seva tragèdia *Mots de ritual per a Electra*, que és de l'any 1958. Palau, tal com s'intenta explicar a *El teatre de Josep Palau i Fabre. Alquímia i revolta (1935-1958)* (COCA: 2013), va escriure teatre des de l'adolescència, i, malgrat que a les seves obres completes (PALAU: 2005a) consten únicament setze peces, en realitat en va escriure més. Hi ha, doncs, diversos textos dramàtics inèdits, en estats d'elaboració molt diferents (de l'esbós a les peces acabades) i escrits en alguna de les tres llengües que Palau aspirava a utilitzar normalment abans de la guerra: català, castellà i francès. Únicament una de les peces escrites en francès l'any 1948 és editada a compte d'autor, i signada com l'Alchimiste (PALAU: 1950).

La tria d'aquestes tres obres s'ha fet amb la intenció de posar a l'abast de tothom un títol molt difícil de trobar i que, deixant de banda la llengua en què està escrit, podria perfectament ser considerat un precursor d'això tan divers i que massa genèricament anomenem «teatre de l'absurd» (ESSLIN: 1961), tot i que també s'hi detecta una influència pirandelliana. Es tracta de *Le dialogue ou la mort du théâtre*, que va ser escrita entre el 21 i el 28 de novembre de 1948, en un moment particularment difícil per Palau (SALVO: 1996), de franca oposició a Sartre; el 1950 Palau en va fer una edició a París de 500 exemplars, a compte d'autor, tal com s'ha dit, i com era habitual en ell quan creia que un text seu era transcendent, i que, per tant, havia de quedar perfectament documentat. En aquest llibret ens informa, a més, de que hi ha altres obres també en francès el conjunt de les quals constitueix un Théâtre Alchimique. Es tracta de *Microfaust* (1949), *L'Étranger* (1950) i *Rituel Secret du Grand Masturbateur* (1950), que Palau va deixar en estats diferents i que no es van arribar a publicar. Palau hi va afegir un *départ* o text introductorí ple d'interès, altament significatiu i de gran nivell, que aquí també reproduïm.

Hi hem afegit *La caverna* (1952) i *La confessió o l'esca del pecat* (1979), que consten a les obres completes de Palau, perquè aquestes tres peces ens permeten definir una certa evolució de la dramaturgia palaufabriana que, certament, no és completa sense passar per les obres dedicades al mite de Don Joan, per *Mots de ritual per a Electra*, i per les seves imprescindibles aportacions teòriques al fet teatral (PALAU: 2005b).

La caverna, que Palau considera una tragèdia metafísica, va ser escrita a París la primavera del 1952 i reelaborada a Grifeu (Llançà) la primavera del 1969. El text parteix de la lectura que Heidegger va fer d'aquest mite platònic a partir de 1930-1931 a *Vom Wesen der Wahrheit* (*L'essència de la veritat*) i que va redactar el 1940 amb el títol *Platons Lehre von der Wahrheit* (*La doctrina platònica de la veritat*), publicat el 1942. Xavier Zubiri va explicar aquest assaig de Heidegger a la Universitat de Barcelona el curs 1942-1943, en unes classes a les quals Palau va assistir. Deixant de banda el pròleg, l'estructura de l'obra de Palau en quatre escenes o quadres correspon formalment a la lectura del mite que proposa Heidegger en quatre estadis o trànsits. Tanmateix, hi ha el manuscrit d'un cinquè quadre, inèdit i inacabat, que té sis pàgines i unes ratlles. Al marge de l'interès dramàtic de la peça, ens interessa incloure-la en aquest volum perquè ens il·lustra el fet revelador que Palau i Fabre viu l'existencialisme de manera diferent de com ho fan la majoria de creadors de la seva generació. És a dir, l'existencialisme de Palau, determinant per entendre tant la seva actitud vital com la proposta artística, s'arrela a Heidegger i no pas a Sartre, amb l'actitud del qual va tenir enormes dificultats després que aquest publicqués el seu llibre *Baudelaire* (SARTRE: 1947).

El darrer text que s'inclou en aquest llibre, *La confessió o l'esca del pecat*, pertany a l'últim període de la producció teatral de Palau; va ser escrit a Barcelona del 11 al 13 de març de 1979, revisat a Grifeu del 15 al 22 d'agost del mateix any, el 7 d'abril del 1981 anant amb tren, i finalment a Barcelona el març del 1984. És un text en què el sexe i el desig esclaten de manera incontenible en un confessorari entre un mossèn i una dona, mentre són observats per una vella. El text, més enllà de la provocació evident, conté la idea tràgica d'*hybris*, d'*ultrar*, en la terminologia de Palau, en el sentit que la transgressió de tabús i de marcs convencionals són altament reveladores de la condició humana en la mesura que ens apropen a la veritable llibertat. La vella que observa també ens permet parlar de teatre en el teatre, un dels recursos que Palau solia utilitzar.

Segurament aquestes tres obres no són les més aconseguides del dramaturg Josep Palau i Fabre, però en canvi ens són útils per deambular per algunes de les seves preocupacions dramaturgiques essencials: un model dramàtic no realista ni psicològic; la presència pirandelliana del teatre en el teatre; la recerca de la tragèdia que ens fa humans, socials; l'ús del mite per estalviar-nos les explicacions circumstancials; l'existencialisme que s'allunya de Sartre i arrela a Heidegger; la transgressió com a revelació i depuració essencials...

Bibliografia bàsica

- COCA, Jordi. *El teatre de Josep Palau i Fabre. Alquímia i revolta (1935-1958)*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2013.
- ESSLIN, Martin. *The Theater of Absurd*. Nova York: Doubleday, 1961.
- GALLEN, Enric. «Palau i Fabre i el teatre en els anys cinquanta». Barcelona: PPU: Universitat de Barcelona. Institut de Ciència de l'Educació (ICE), p. 33-41. (Quaderns del Finestral; 3)
- GILABERT BARBERA, Pau. «*La caverna de Josep Palau i Fabre (1952-1969): teatre versus al·legoria filosòfica per a representar i impedir el final tràgic i fosc del lluminós art de pensar*», 2011, p. 27-42. (*Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia* 1/2011)
- HEIDEGGER, Martin. «Platons Lehre von der Wahrheit». A: *Geistige Überlieferung*. Segon anuari. Berlín: Editorial Helmut Küper, p. 96-124. «La doctrina platónica de la verdad». A: *Hitos*. Versió d'Helena Cortés i Arturo Leyte. Madrid: Alianza Editorial, 2000, p. 173-198. (*Filosofia y Pensamiento*; 146)
- PALAU I FABRE, Josep amb el pseudònim de L'Alchimiste. *Le dialogue ou la mort du théâtre*, París: Edició de l'autor.
- PALAU I FABRE, Josep. «Teatre». A: *Obra literària completa I. Poesia, teatre i contes*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2005a, p. 181-521.
- PALAU I FABRE, Josep. «El mirall embruixat». A: *Obra literària completa II. Assaigs, articles i memòries*, Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2005b, p. 155-249. [Aquest textos s'havien publicat abans amb els títols *La tragèdia o el llenguatge de la llibertat*. Barcelona: Rafael Dalmau editors, 1961 i *Mirall embruixat*. Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1962].
- SALVO, Ramon. «Josep Palau i Fabre: de l'aprenent de poeta a l'Alquimista». *Revista de Catalunya*, núm. 103 (gener 1996), p. 101-123.
- SARTRE, Jean-Paul. *Baudelaire*. París: Gallimard, 1947. Traducció al català de Bonaventura Vallespinosa. Barcelona: Anagrama, 1969.

Le dialogue

**ou
la mort du théâtre**

(1948)

Fitxa de lectura

Autor

JOSEP PALAU I FABRE, DIT L'ALQUIMISTA (1917-2008)

Títol

Le dialogue ou la mort du théâtre (1948)

Edició

A compte d'autor, París, 1950.

Personatges

Clochards, Flic, Directeur du théâtre, Auteur, Homme, Femme.

Gènere

Teatre absurdista i pirandellià.

Temàtica-sinopsi

Ningú no és el que sembla, en bona mesura som el rol que tenim assignat, no tenim respostes a les qüestions essencials, i per tant ens acarem a l'absurd.

Espais

Al carrer, una presó, un domicili privat, un teatre.

Le dialogue

**ou
la mort du théâtre**

DRAMATIS PERSONÆ

CLOCHARD

FLIC

DIRECTEUR

AUTEUR

HOMME

FEMME

Achévé d'imprimer le 21 Avril 1950 chez E. Durand, 18, rue Séguier, Paris.
Edition de cinq cents exemplaires. Sur hélió. Numérotés de 1 à 500.

DÉPART

Baudelaire est le 1789 de la littérature. Le renversement des pouvoirs. Le haut passe en bas, le blanc se fait noir, l'aube sera le crépuscule du matin. Baudelaire change le temps du poème. Après lui – et d'après Poe –, nous voulons que traverser un poème soit traverser des siècles. Pure illusion. Le poème réclamera, à son tour, une attention qu'il n'exigeait pas auparavant ; il faudra y venir plusieurs fois avant de l'avoir lu. Car il ne s'agit plus de lecture, mais de vie transposée. Ainsi, le poème nous fera dépenser le temps qu'il porte accumulé. L'économie que nous pensions réaliser nous sera interdite. Mais ce temps sera plein. De telle sorte que, pour un lecteur habitué à cet exercice, la lecture d'un poème parnassien ou classique deviendra presque impossible, car il aura la désagréable impression de dépenser beaucoup de temps pour rien.

Avec Baudelaire, la poésie a mis en échec la littérature. Nous assistons de très près à ce dialogue. On pouvait croire que le renversement opéré par Baudelaire au sein du poème, allait entraîner un revirement parallèle dans le domaine du théâtre et celui du roman. On était, au moins, dans le droit de s'y attendre. Il n'en a pas été ainsi. Le temps du théâtre et le temps du roman demeurent inchangés. (Cette crise fut, en partie, dénoncée par Breton.) La révolution baudelairienne n'a eu de suite que dans le poème et, paradoxalement, dans le tableau. Dans le plan stricte du verbe, elle est mûre de tous ses fruits. La folie, le suicide, la castration volontaire ce sont des frontières (les suicides de Crevel, Vaché ou celui, perpétuel, d'Artaud, ne sont pas un hasard).

Pirandello, qui se pose, au théâtre, tant de questions sur le théâtre, ne se pose pas la vraie question : celle du temps. Ce qui manque à son théâtre pour être révolutionnaire est ce qui manque à Pirandello pour être poète. Un fil de soie miraculeux.

Sartre, dans *Huis Clos*, a froissé le problème, et nous avons cru, un instant, qu'il en détenait la clé. Mais l'œuvre de Sartre dégénère, de plus en plus, vers la littérature. (Une pièce comme *Les mains sales* est une pièce réactionnaire. Sa thèse aurait été une autre, elle n'en resterait pas moins réactionnaire.) Sartre est l'homme qui s'est approché le plus du secret du théâtre, mais qui s'est refusé au secret (il a préféré la publicité : encyclopédique). Sa condamnation de Baudelaire prend, ainsi, un sens inéquivoque. Se situant face à Baudelaire, il se situe, d'emblée, face à la poésie.

La plupart des livres que nous lisons sont inexistantes. Le problème de leur bonté ne se pose même pas. C'est le geste de l'auteur, comme dans le cas de Sartre, qui les efface. L'histoire ne marche ni trop vite ni trop lentement : elle fait des grandes enjambées. Ceux qui parcourent l'espace qu'il y a entre un pied et un autre demeurent invisibles (par pour nous, peut-être, mais pour l'histoire).

C'est à partir de ce système d'idées que j'ai pu écrire, si faible soit-il *Le Dialogue*, où j'essaie de donner au théâtre un temps nouveau. Il faut que le spectateur voie, pendant un quart d'heure ou une heure, un spectacle qui aurait demandé deux ou trois heures de représentation. Il faut qu'il soit obligé de revenir au théâtre – comme on revient au poème ; il faut que le spectacle théâtral change, à partir du dedans ; que l' spectateur ne soit pas retenu trop longtemps, mais que, pensant ce bref délai, on lui ait offert en deux ou trois pièces – une pièce d'une heure devant être énorme – nourriture à sa faim. Seulement un théâtre conçu de la sorte peut répondre au rythme trépidant de la vie que nous menons. Un théâtre pareil ne peut être qu'un théâtre naissant. Il contiendra, probablement, toutes les inhabilités, toutes les rusticités propres à un théâtre primitif.

Paris, 12 décembre 1948.

I

Terrain vague. Un mur en ruines. Groupe de clochards assis sur des pierres ou adossés au mur.

CLOCHARD : Mais nous, qu'est-ce que nous foutons ici dans la vie, je me le demande ?

FLIC (*qui n'a pas été aperçu*) : Je me le demande aussi : qu'est-ce que vous foutez ici ?

CLOCHARD : Ma question était toute « philosophique ».

FLIC : Et la mienne est « judiciaire ».

CLOCHARD : Ça n'a rien à voir avec mon discours.

FLIC : Je crois que vous m'avez assez bien compris. Je vous demande ce que vous faites-là.

CLOCHARD (*découragé*) : Pas de dialogue possible.

FLIC : C'est ce que je crois. Considérez-vous crêtes, « messieurs ».

LE DIRECTEUR DU THÉÂTRE (*intervenant*) : Mais est impossible. Il doit y avoir interpositions de textes. Ça n'a pas de sens.

L'AUTEUR (*sortant des coulisses*) : Non, monsieur le Directeur, c'est un seul texte. J'ai voulu exprimer la vie directement.

LE DIRECTEUR : Baissez le rideau, baissez le rideau ! On ne jouera pas une pareille bêtise chez moi.

L'AUTEUR : Mais c'est ainsi, la vie ! ...

LE DIRECTEUR (*autoritaire*) : Baissez le rideau !

Le rideau tombe

II

MOITIÉ GAUCHE DU RIDEAU LEVÉ

LE FLIC (*seul*) : Il est chez lui, assis sur une chaise.

FLIC : J'ai faim. Je ne mange jamais à ma faim. Parfois, lorsque je suis invité chez quelqu'un de grand, j'en profite pour me rattraper, je me propose de manger pour deux ou trois jours et c'est encore pire, car on dilate son ventre et il se réveille plus exigeant que jamais. Parfois, je le soumets à une grande austérité, je l'habitue à une quantité scrupuleuse de nourriture, mais alors je maigris, je me dessèche. Il faut de persuader soi-même que le mieux est une vie équilibrée, ordonnée, régulière. C'est là sans doute la sagesse des anciens.

*Il allonge son corps sur sa chaise inconmode
et bâille.*

Rideau

III

MOITÉ DROITE DU RIDEAU LEVÉ

Le CLOCHARD, dans la cellule d'une prison, seul.

CLOCHARD : Ici, au moins, je suis tranquille.
Les prisons sont la rente des pauvres.
Heureusement, ils ne le savent pas, « eux ».
Autrement, ils nous voleraient nos prisons.
Un voleur est quelqu'un à qui on a tout volé, sauf la prison. Et qu'est-ce que nous ferions, nous, sans nos prisons, et nos prisons sans nous ? (*Sentencieux.*)
Je le sais : ils nous tortureraient, ils nous tueraient peut-être, afin que nous n'y rentrions jamais. C'était ainsi auparavant, à ce qu'il paraît. Il faut garder le plus strict silence. Notre métier s'est amélioré considérablement. Mais non !
Il faut poser tout autrement la question : qu'est-ce qu'ils feraient « eux », sans nous ? Nous nous sommes rendus nécessaires les uns aux autres.
Nous répétons notre rôle depuis des siècles, sans aboutir à la perfection. La vie est une comédie qui finirait par nous lasser si elle était bien jouée.

Rideau

IV

MOITIÉ GAUCHE DU RIDEAU LEVÉ

FLIC dans sa loge : Il enlève son costume de théâtre
pour redevenir un personnage civil.

FLIC : Que faut-il dire ? Est-ce que je m'habille ou est-ce que je me déshabille ? Il y a si longtemps que je n'ai pas changé de rôle, que celui-ci commence à prendre trop de place dans ma vie. Ma vie ? Est-ce que ce n'est pas ma vie, ici ? Cette comédie a un peu trop de succès.

Le rôle que j'ai dans ma famille me déplaît autant que celui-là. Qui dira le drame de l'homme qui joue, alternativement, deux rôles qui le déçoivent ?

Je dois agir si hypocritement en société, que rentrer au théâtre est pour moi une sorte de délassement, comme rentrer dans la vie. La vie est un peu partout, mais seulement un peu. Tout n'est que théâtre dans la vie.

Mais quel sale auteur, alors !

Rideau

V

MOITIÉ DROITE DU RIDEAU LEVÉ

CLOCHARD (*habillé en civil*) : Je suis beaucoup plus près du mendiant que je feins que du comédien qui joue au mendiant. Une façon comme une autre de se déguiser ! Mais il n'est pas très délicat de donner ce rôle à un pauvre acteur comme moi. Les grands comédiens peuvent se permettre le luxe de jouer n'importe quoi, mais il faudrait nous donner, nous, l'illusion d'être toujours des princes... Quant à moi... On m'applaudit quand même, je ne sais jamais si c'est à cause de ma personne ou à cause de mon jeu. Ces houles de regards qui montent sur la rampe sont tous empoisonnés. Il faudrait leur jeter des toxines, des petits poignards minuscules pour les crever. Leur soif de crime est inapaisable. Mais ils veulent des crimes justifiés. Justifiables. S'il fallait tuer tous les acteurs pour la jouissance du public, celui-ci l'accepterait sans remords, pourvu que le crime fût à la hauteur du sacrifice. Comme on ne lui sert que des petits repas mal assaisonnés, il s'acharne sur le comédien et cherche en sa personne ce qu'il ne trouve pas dans la pièce. Le vrai spectacle est dans les yeux des spectateurs. On dit que les Grecs portaient des masques, c'était beaucoup plus rassurant, sans doute. Mais, au moins, au temps de Shakespeare, les personnages cachaient la personne ; l'action, les acteurs. Aujourd'hui, on est nu, dépouillé de tous côtés, on se tient mal, il y a des jours où je me sens vraiment en caleçon sur le plateau, comme un pantin. Je suis sûr que c'est ce patin qu'ils viennent voir. Non pas un clochard, mais M. Dupont qui feint le clochard, mais qui ne peut pas cacher qu'il est M. Dupont.

Voilà où nous en sommes. Les spectateurs ont dépassé les auteurs, se sont émancipés. Ils ne suivent plus l'action qu'on leur propose, mais celle qu'ils veulent. Nous ne les amusons plus,

ils s'amuse avec nous. Autrement, pourquoi est-ce qu'ils viendraient au théâtre ? On est beaucoup mieux chez soi. Il y en a qui viennent par une idée préconçue de culture – idée bâtarde. On va au théâtre pour rire ou pour pleurer, c'est tout.

Mais tenir dignement le rôle de mendiant lorsqu'on l'est un peu soi-même, et lui faire parler, en plus, un langage philosophique, c'est un peu trop demander. Je ne fais pas de la métaphysique, moi ! Je ne me pose pas de pareilles questions ! Comment y répondre ? Que sais-je ? Par où commencer ? Comment finir ? Est-ce qu'on peut trouver une réponse à tout ? à quoi que ce soit ? Au diable la métaphysique !

Rideau

VI

DEVANT LE RIDEAU

DIRECTEUR : Voyons, soyez, raisonnable, croyez-vous que votre pièce avait un sens ?

AUTEUR : Croyez-vous que la vie en a un autre ?

DIRECTEUR : Je l'espère pour vous et pour moi. Ils parlaient chinois, vos personnages. Autant faire parler à chacun un langage différent.

AUTEUR : Ce ne serait qu'affirmer une réalité en plus.

DIRECTEUR : Voyons donc ! Vous délirez ! ...

AUTEUR : Pas du tout. En réalité, mes personnages étaient encore trop logiques. Il faut, pour être véridique, que les dialogues soient parfaitement absurdes. Un dialogue doit être une désharmonie un vrai dialogue est toujours une désharmonie.

DIRECTEUR : Comment ça ?

AUTEUR : Parce que, en réalité, il n'y a pas de dialogues, il y a seulement des monologues interférés.

DIRECTEUR : Par exemple !

AUTEUR : Il n'y a que des monologues dialogués et des dialogues monologués

DIRECTEUR : Des dialogues monologués et des monologues...

AUTEUR : ...dialogués. Attendez un moment.

Encartez-vous. Deux personnes vont apparaître, un homme et une femme... Laissons les approcher. Tendons seulement entre eux les liens les plus subtils que puisse établir un auteur. Faites attention. (Ils se cachent derrière le rideau.)

VII

DEVANT LE RIDEAU

Un HOMME et une FEMME se croisent au milieu
de la scène.

HOMME (*ôte son chapeau*) : Bonjour, mademoiselle.
Pourriez-vous m'indiquer l'heure qu'il est, s'il vous
plaît ?

FEMME (*absente*) : Il y a très longtemps que je n'ai pas
traversé cette rue.

HOMME : J'attends toujours, mademoiselle.

FEMME : Il s'appelait Henri. Comme vous, comme tous les
hommes.

HOMME : Excusez-moi, je ne voulais pas vous déranger.

FEMME : A cinq heures du matin, il recommençait
toujours la même chanson.

HOMME : J'espère ne pas vous avoir trop offensée.

FEMME : Il y a dans l'espace, de partout, des ciseaux qui
ont faim.

HOMME : De quoi ?

FEMME : De l'heure, du Dialogue, du Temps.

HOMME : Quelle heure dites-vous, s'il vous plaît ?

FEMME : Cinq heures moins la montre.

HOMME : En réalité, je me croyais pressé, mais je ne le suis
que de mon temps.

FEMME : J'ai laissé ma montre alertée pour toujours.
(*Elle lui tend le bras avec la montre.*)

HOMME : Cinq heures.

FEMME : Une fois, comme je voulais me suicider, j'ai passé
ma journée à faire tourner les aiguilles en arrière.
J'ai reculé d'un an. C'est à ce moment que je me suis
fixée.

HOMME : Mais...

FEMME : J'ai refait en sens inverse toutes les actions faites pendant cette période, afin de retrouver ma beauté, mon sourire, mon entrain... afin de « le » retrouver.

HOMME (*le regard absent*) : Je vous suis des yeux.

FEMME : Tous les oiseaux étaient fanés, toutes les fleurs folles, tous les brisés cristaux. Tous les mots étaient invertis.

HOMME : Je ne puis pas descendre si haut sur la montagne. Je ne puis pas monter si bas dans l'océan.

FEMME : Vous qui n'avez pas de montre, dites-moi l'heure vraie.

HOMME : Nous sommes, maintenant...

FEMME : C'est toujours maintenant. Vous voyez ? On ne peut plus bouger. C'est toujours la même heure. J'ai eu raison de me sauver du temps.

HOMME : Le temps est un miroir. Il ne faut pas s'y regarder, mais regarder la glace.

FEMME : Autrement, on est tué.

HOMME : C'est mieux de tuer le temps.

FEMME : Vous me tuez dans mon sang.

HOMME : Il faut que vous le crachiez.

FEMME : Comment se cracher soi-même, sans devenir morte-née ?

HOMME : Le ciel que vous ignorez !

FEMME (*chante*) : Le parfum noir des magnolias tua la fiancée, la nuit de noces d'été.
Le fiancé s'en alla.
Il était trop délicat
Pour l'étrangler avec ses doigts.

HOMME (*précipité*) : Je marche en ligne droite devant vous.

FEMME (*impassible*) : Je marche en ligne droite devant moi.

*Disparition simultanée de l'homme et de la femme,
et du côté opposé à celui par où ils sont venus.*

VIII

RÉAPPARITION DU DIRECTEUR ET DE L'AUTEUR

AUTEUR : Qu'en dites-vous ?

DIRECTEUR : Un vrai dialogue de fous.

AUTEUR : Au contraire, c'est un dialogue « réel ».
Le dialogue que je viens de vous montrer prouve
ce qu'il y a au-dessous du dialogue le plus banal.

DIRECTEUR : Je n'y comprends rien.

AUTEUR : Si l'homme avait demandé quelle était l'heure
et si la femme le lui avait carrément répondu,
croyez-vous que le dialogue aurait reflété la réalité
de leur rencontre ?

DIRECTEUR : Je n'y vois pas d'inconvénient.

AUTEUR : Une réponse se fait jour à travers mille
réponses possibles, qui souffrent d'être étouffés.
Les neuf cent quatre-vingt-dix-neuf réponses
restantes percutent contre le tympan intérieur
du personnage. La vie cherche à se satisfaire de
ce côté-là. De plus en plus. Nous ne sommes pas
satisfaits de la dimension que nous avons donné à la
vie. La nécessité nous pousse à chercher la réponse
que nous aimons le moins. Les personnages que
vous venez de voir croient, eux, qu'ils n'ont fait
autre chose que de demander et de répondre
l'heure qu'il est. Ils ignorent qu'ils ont prononcé
d'autres mots. C'est pour vous que j'ai éclairé le
reste du dialogue.

DIRECTEUR : Vous m'étonnez.

AUTEUR : C'est pareil pour tous les dialogues. Voilà à
quoi devrait répondre un vrai théâtre. Établir les
relations et les dimensions réelles entre les êtres,
afin de les aider à se connaître, afin d'aider la vie
à se montrer du vrai côté. Il faudrait que le public
sorte comme illuminé par dedans lorsqu'il sort du

théâtre. Le jour où vous entendrez les gens parler un langage pareil à celui que vous venez d'entendre, ce jour-là le théâtre aura accompli sa tâche.

DIRECTEUR : Et vous croyez qu'un tel théâtre, s'il était possible, aurait du succès ?

AUTEUR : La question ne se pose même pas, mais de savoir si nous vivons parmi des vivants ou parmi des morts.

Ils sortent

FIN

Paris, 21-28 novembre 1948.

La caverna

(1952)

Fitxa de lectura

Autor

JOSEP PALAU I FABRE, DIT L'ALQUIMISTA (1917-2008)

Títol

La caverna (1952)

Edició

Teatre. Barcelona: Aymà, 1977. Conté *La tragèdia de Don Joan*, *Don Joan als inferns*, *Esquelet de Don Joan*, *Príncep de les tenebres*, *L'excés o Don Joan foll*, *La Caverna*, *Mots de ritual per a Electra*, *Homenatge a Picasso*.

Obra Literària Completa I. Poesia, teatre i contes.
Barcelona: Galàxia Gutenberg, 2005.

Personatges

Mestre, Deixeble, Guàrdia vell, Guàrdia jove, Home (Gurt, captiu tercer), Dona, Parella abraçada, Parella separada, Nen, Nena, Demiürg, Cinc captius, Tres esclaus.

Estrena

Palma de Mallorca. Magisteri Teatre. Mag Poesia. 13 de març de 2003. Escenografia: Jaume Falconer. Coreografia: Maria Antònia Font. Intèrprets: Jaume Martínez, Lorena Valenzuela, Bernat Ramis, Toni Palou, Joan Burgos, Sandra Fernández, Laura Martínez, Raquel Jaime, Paloma Vidal, Saura Cernuda, Aitana Garrido, Eva Martorell, Marta Puigserver.
Direcció: Antoni Artigues.

Gènere

Tragèdia metafísica.

Temàtica-sinopsi

La recerca impossible de la veritat, el desconcert de creure que l'hem descoberta i com això relativitza el que sabem i dificulta la convivència.

Espai

Paisatge indefinit, entrada d'una caverna, un escenari, interior de la caverna.

La caverna

PERSONATGES

MESTRE
DEIXEBLE
GUÀRDIA VELL
GUÀRDIA JOVE
HOME (GURU, *captiu tercer*)
DONA
PARELLA ABRAÇADA
PARELLA SEPARADA
NEN
NENA
DEMIÛRG
CAPTIU PRIMER
CAPTIU SEGON
CAPTIU QUART
CAPTIU CINQUÈ
ESCLAU PRIMER
ESCLAU SEGON
ESCLAU TERCER

PRÒLEG

El MESTRE i el DEIXEBLE.

DEIXEBLE: Torni'm a llegir la història de La Caverna, senyor Guilera.

MESTRE: ¿Tant t'agrada?

DEIXEBLE: Hi penso sempre.

MESTRE: Ja és bonica, ja! Per anar bé l'hauríem de llegir plegats, perquè és dialogada.

DEIXEBLE: També s'entén tal com ens la llegeix vostè.

MESTRE: Doncs som-hi. (*Busca la pàgina i llegeix.*)
«Imagina la condició de la nostra naturalesa humana, en relació amb la saviesa o la ignorància, comparant-la amb una situació equivalent a la que ara t'explicaré. Afigura't uns homes vivint en una gran caverna que tingués, al capdavant de tot, una sortida a la llum. Aquests homes estan encadenats des de llur infantesa, lligats per les cames i pel coll, de manera que no poden moure's de lloc ni veure sinó el que tenen davant.»

DEIXEBLE: No podrien pas viure, així.

MESTRE: Naturalment. La història de La Caverna és una al·legoria... Sí, busca al diccionari: al·legoria.

DEIXEBLE (*buscant*): Ja ho tinc. El Fabra diu: Al·legoria. Metàfora continuada, proposició o seguit de proposicions que presenten un sentit directe i un altre de figurat.

MESTRE: Recorda-ho bé: un sentit directe i un altre de figurat.

DEIXEBLE (*per a ell mateix*): Al·legoria.

MESTRE (*continuant*): «Quant a la llum, els ve d'un foc que crema a llur darrere, alt i llunyà. Entre aquest foc i els presoners hi ha una rampa, tot al llarg de

la qual ha estat construït un petit mur que la limita, semblant als paraents que els titellaires drecen entre ells i la gent i per damunt dels quals mouen els titelles.»

DEIXEBLE: «Ja ho veig!, digué.»

MESTRE: ¿Qui és que diu «Ja ho veig!»? ¿Qui és l'interlocutor de Sòcrates en aquest diàleg?

DEIXEBLE: Glaucó.

MESTRE: Molt bé.

DEIXEBLE: Tot és com un teatre, en aquesta al·legoria. Potser és per això que m'agrada tant.

MESTRE: La seva finalitat no és la de plaure, sinó la de fer reflexionar, no ho oblidis.

DEIXEBLE: ¿Per què en lloc de llegir-la no ens la fa representar?

MESTRE: És impossible.

DEIXEBLE: ¿Vol dir?

MESTRE: De primer escolta bé, després em diràs com la veus representada. Hem dit que aquest mur feia de paraent, com un escenari. «Aleshores, al llarg d'aquest mur, imagina uns homes carregats amb tota mena de fardells: estàtues de pedra o de fusta, estris de treball, sobrepasant el mur. Entre els homes que passen amb aquests objectes, segurament n'hi ha uns que parlen i uns altres que callen.»

DEIXEBLE: «La vostra descripció és ben estranya, i els vostres presoners encara ho són més.»

MESTRE: Veig que et saps les rèpliques de memòria. La pròxima vegada, a classe, ho llegirem junts. «Aquests homes són semblants a nosaltres.»

DEIXEBLE: ¿Semblants o idèntics?

MESTRE: Aquesta és una de les frases clau del relat.

DEIXEBLE: Per això mateix...

MESTRE: «Aquests homes són com nosaltres», digues.
«¿Pots creure que uns homes, en una situació així poden tenir d'ells mateixos, i els uns sobre els altres, cap més visió que la de les ombres que tenen al davant, projectades pel foc?»

DEIXEBLE: «¿Com podrien tenir-la, si han estat condemnats a restar amb el cap immòbil?»

El MESTRE fa un petit signe de sorpresa en veure que el DEIXEBLE ha donat, una vegada més, la rèplica justa. Prosegueix.

MESTRE: «¿I respecte als objectes que aquells homes traginen al llarg del mur, no s'esdevindrà el mateix?»

DEIXEBLE: «Ben cert que sí.»

MESTRE: «Si podien parlar entre ells ¿no creus que en anomenar el que veuen es pensarien anomenar les realitats mateixes?»

DEIXEBLE: «Forçosament.»

MESTRE: «I, si també hi havia a la presó un eco originat per la paret que tenen davant, ¿no creus que les paraules d'aquells homes que traginen objectes, creurien que venen de les ombres que passen en aquell moment?»

DEIXEBLE: «Valga'm Déu!»

MESTRE: «Valga'm Zeus!», diu el text.

DEIXEBLE: Ho actualitzava una mica.

MESTRE: Es molt discutible, això. Ja en parlarem un altre dia. Continua.

DEIXEBLE: «Valga'm Zeus, no ho puc pas creure altrament!»

MESTRE: «Aleshores, els homes, la condició dels quals fos aquesta, considerarien les ombres projectades pels objectes com la realitat mateixa.»

DEIXEBLE: «Per força!»

Petita pausa.

MESTRE: «Considera ara el que significaria per a ells ser alliberats i ser guarits de llur error, si això s'esdevingués tal com et diré: Quan un d'aquests homes haurà estat deslligat i se l'obligui, de sobte, a alçar-se, a girar el cap, a caminar, a mirar vers la llum; quan, fent tot això, sofreixi; quan, a causa del seu engegament, sigui impotent per a mirar aquests objectes dels quals abans veia les ombres, ¿quina fora, al teu entendre, la seva reacció, si li deien que el que havia vist fins aleshores eren pures fantasmagories, i que és ara, en canvi, que la seva mirada és més fidedigna? I, si en mostrar-li els objectes que passen sobre la cresta del mur, el forçaven a respondre el que és cada un d'ells, ¿no creus que se sentiria engavanyat? ¿No creus que consideraria les coses que veia abans més veritables que no pas les que li mostren ara?»

DEIXEBLE: «I tant! Molt més veritables!»

El MESTRE, després de cada una de les rèpliques del DEIXEBLE d'acord amb el text de Plató, fa un petit signe aprovatiu amb el cap.

MESTRE: «I si el forçaven a mirar la llum mateixa, ¿no creus que els ulls li farien mal i que, girant-s'hi d'esquena, aniria vers les coses que és capaç de mirar?»

DEIXEBLE: «Exacte.»

MESTRE: «Doncs bé: suposa que el treguin per força d'allí on és, i que no el deixin anar abans d'haver-lo tret a fora, a la llum del sol. ¿No creus que en seria afligit? ¿No creus que l'irritaria de ser arrencat del seu lloc d'aquesta manera? Una vegada arribat a la llum, ¿no creus que no podria veure cap d'aquests objectes que nosaltres anomenem veritables?»

DEIXEBLE: «En seria incapaç, almenys de moment.»

MESTRE: «Necessitaria acostumar-s'hi per arribar a veure les nostres coses. Primer esguardaria llurs ombres. Després, sobre la superfície de les aigües, l'aparença dels homes i dels altres éssers. Més tard, els éssers mateixos. A partir d'aquestes experiències podria, durant la nit, contemplar el cel, mirar la llum de les estrelles, la de la lluna, molt més còmodament que no ho faria, de dia, amb el sol i la llum solar.»

DEIXEBLE: «¿Com podria esdevenir-se altrament?»

MESTRE: «Per fi, fora el sol, em penso, el que seria capaç de mirar. No pas reflectit sobre la superfície de les aigües, ni tampoc il·luminant les coses, sinó el mateix sol en el seu lloc, contemplat directament.»

DEIXEBLE: «Ni més ni menys.»

MESTRE: «A propòsit del sol faria, tot seguit, aquest raonament: ell que produeix les estacions i els anys, ell que governa totes les coses existents en el medi visible, és també la causa, en certa manera, de tot el que ells veien allí baix a la caverna.»

DEIXEBLE: «Sense dubte, és aquí on vindria a parar.»

MESTRE: «Però ¿no creus que recordant el lloc on habitava primer, recordant la saviesa d'allí baix i els seus antics companys, els compadiria, tot felicitant-se de no estar més amb ells?»

DEIXEBLE: Per mica de cor que tingués, els compadiria.

MESTRE: Això no ho diu Plató.

DEIXEBLE: Ho hauria de dir.

MESTRE: Aquí no hem vingut a jugar. No vull que et distreguis del text, perquè has estat tu mateix que l'ha sol·licitat.

DEIXEBLE: ¿No troba que els interlocutors de Plató són purs instruments de la seva finalitat dialèctica? «Sí.» «No.» «D'acord.»...

MESTRE: Si no t'agrada, t'aguantes. Tu has volgut començar i ara jo vull acabar.

DEIXEBLE: «Pel que fa als honors...»

MESTRE: Em toca a mi.

DEIXEBLE: L'ajudava a retrobar el punt.

MESTRE: Si t'ho saps tot, ¿per què m'ho fas llegir?

DEIXEBLE: Perquè m'agrada sentir-lo.

MESTRE: Doncs demostra-ho escoltant. «Quant als honors i als elogis que, com és de suposar, allí s'intercanviaven; a la concessió de prerrogatives a qui tingué la vista més fina per a copsar el pas de les ombres; la millor memòria sobre tot el que és habitual allí dins; més capacitat per a deduir d'aquestes conjectures l'esdevenidor, ¿creus que aquest home sentiria cap enveja ni cap gelosia de qui fos que, allí baix, hagués conquerit honors i crèdit davant els seus companys? ¿No creus que acceptaria qualsevulla prova abans de jutjar com jutjava allí baix, abans de viure com hi vivia?»

DEIXEBLE: «N'estic tan persuadit com tu: qualsevulla prova seria acceptada abans de viure com es viu allí baix!» Això és el que diu Plató. Que consti que li ho he dit exactament.

MESTRE: No et demano pas més.

DEIXEBLE: Com que li he dit de tu...

MESTRE: ¿No ho diu el text? Doncs no m'interrompis.

DEIXEBLE: Com vulgui.

MESTRE: «Heus ací un punt sobre el qual et cal encara reflexionar: imagina aquest home de retorn a la caverna, seient al mateix lloc d'abans. ¿No fora l'obscuritat la qui, ara, li emplenaria els ulls, si arribava de cop i volta de la llum?»

DEIXEBLE: «I tant! Així ho crec.»

MESTRE: «Si quan encara té la vista borrosa i el seu ull no s'ha readaptat, hagués de tornar a reconèixer les ombres i a entaular, a llur propòsit, discussions amb aquells qui no han deixat d'estar encadenats; si, d'altra banda, no li donaven sinó un temps molt breu per a readaptar-se, ¿no creus que es prestaria a la riota?»

DEIXEBLE: Això sí que ho crec! Segur!

MESTRE: ¿És Plató o ets tu, qui respon?

DEIXEBLE: Tots dos.

MESTRE: No, que ets tu. Perquè encara no havia acabat.

DEIXEBLE: És que el final es veu venir d'una hora lluny.

MESTRE: És igual!

DEIXEBLE: Doncs llegeixi'l.

MESTRE: ¿Que et penses que sempre t'has de sortir amb la teva? ¿I per què ho has dit, abans, que no estaves d'acord amb el text de Plató?

DEIXEBLE: Perquè el trobo molt unilateral.

MESTRE: ¿Què vols dir?

DEIXEBLE: L'univers de Plató és exclusivament masculí.

MESTRE: Ja hem quedat que era una al·legoria.

DEIXEBLE: Així i tot...

MESTRE: És que si aquí dins hi fiques una dona ja està tot enredat.

DEIXEBLE: ¿Per què?

MESTRE: Oh, és que ja no pots ni començar.

DEIXEBLE: El que hi ha és que tot fora diferent, l'al·legoria canviaria de signe.

MESTRE: No sé pas com ho veus.

DEIXEBLE: Ja li ho he dit: representat.

MESTRE: Això fora teatre i no filosofia.

DEIXEBLE: Doncs això tampoc no és filosofia, perquè és un mite, una al·legoria, com vostè diu.

MESTRE: ¿I què?

DEIXEBLE: Que pel mateix camí podem arribar a la representació.

MESTRE: Això ja no fora Plató.

DEIXEBLE: Al contrari! Seria dur-lo a les últimes conseqüències. ¿No volia ser un poeta tràgic, Plató? ¿No veu que en el mite de la caverna es va quedar a mig camí?

MESTRE: ¿Què t'empatolles, ara?

DEIXEBLE: A força de llegir-ho, ho he anat imaginant tot molt diferent.

MESTRE: ¿I com ho imagines, a veure?

DEIXEBLE: Jo imagino...

Obscuritat.

QUADRE PRIMER

Esplanada. A mà esquerra, un gran roquissar, amb la boca d'una caverna. Dos soldats, un de jove i un de vell, munten la guàrdia a l'entrada de la caverna.

GUÀRDIA JOVE: Com bufa el vent aquesta nit, sembla que es fiqui ànima endins.

GUÀRDIA VELL: Tothom s'ajoca dins el llit, entre les dones i els coixins.

GUÀRDIA JOVE: Em sento nu sota el vestit.

Passeja.

GUÀRDIA VELL: ¿Què fas?

GUÀRDIA JOVE: Miro si ve ningú.

GUÀRDIA VELL: ¿Qui vols que vingui amb aquest vent?

GUÀRDIA JOVE: Creia sentir els passos d'algú.

GUÀRDIA VELL: Ni un fantasma és prou valent per a ficar-se entre jo i tu.

GUÀRDIA JOVE: A dins la cova hi deu fer fred!

GUÀRDIA VELL. Més aviat hi deu fer por!

GUÀRDIA JOVE: La por i el fred van de bracet.

GUÀRDIA VELL: La valentia amb l'escalfor.

Pausa i canvi de to.

GUÀRDIA JOVE: ¿És demà que alliberen el captiu?

GUÀRDIA VELL: Sembla.

GUÀRDIA JOVE: ¿Amb quina intenció ho fan?

GUÀRDIA VELL: Ves a saber-ho!

GUÀRDIA JOVE: ¿Vols dir que no és per llicenciar-lo?

GUÀRDIA VELL: Llicenciar-lo! No em facis riure! Només penses en la llicència, tu.

GUÀRDIA JOVE: Doncs ¿amb quina intenció és?

GUÀRDIA VELL: És una experiència com una altra.

GUÀRDIA JOVE: ¿Vols dir que en tot això no hi ha algun mòbil que se'ns escapa?

GUÀRDIA VELL: Pensa mal i no erraràs.

GUÀRDIA JOVE: ¿I per què els tenen sempre engrillonats?

GUÀRDIA VELL: Ningú no ho sap. Uns diuen que és per castigar-los d'una falta comesa pels seus avantpassats. Altres diuen que aquests captius, ja de menuts, tenien l'instint de la rebel·lió. Altres... Però ben del cert, ben del cert, ningú no en sap res.

GUÀRDIA JOVE: ¿I ells, què en pensen?

GUÀRDIA VELL: ¿Què vols que en pensin? Esperen l'escudella com tu i com jo, i gràcies.

GUÀRDIA JOVE: Potser els volen posar la mel a la boca...

GUÀRDIA VELL: ¿Vols que t'ho digui? Val més que te la cusis, tu, la boca.

GUÀRDIA JOVE: ¿Quants anys fa que serveixes?

GUÀRDIA VELL: Deu.

GUÀRDIA JOVE: ¿I quan esperes que et llicenciïn?

GUÀRDIA VELL: Quan em mori. Llicència absoluta.

GUÀRDIA JOVE: ¿No tens ganes de tornar a casa?

GUÀRDIA VELL: Del que tinc ganes és que no em facis tantes preguntes.

GUÀRDIA JOVE: ¿Doncs jo compto els dies cada dia.

GUÀRDIA VELL: ¿Que potser t'espera una al·lota?

GUÀRDIA JOVE: Sí.

GUÀRDIA VELL: ¿I d'amic, no en tens cap?

GUÀRDIA JOVE: Sí, també.

GUÀRDIA VELL: ¿Un bon amic?

GUÀRDIA JOVE: Ja ho crec!

GUÀRDIA VELL: Doncs fes-te càrrec que el teu bon amic
t'ha fotut l'al·lota.

GUÀRDIA JOVE: Tot ho pintes negre, tu.

GUÀRDIA VELL: M'agradaria veure't, quan et llicenciïn.
N'he conegut més d'un que pagaria per poder
tornar.

GUÀRDIA JOVE: ¿Et vols passar la vida aquí?

GUÀRDIA VELL: ¿Per què no? Tots guilleu després d'haver
pagat l'aprenentatge, mira si en sou de bèsties.

GUÀRDIA JOVE: O abans d'embrutir-nos.

GUÀRDIA VELL: ¿Que potser et penses que no t'hauràs
d'emmerdar, en la vida? Hauràs de triar una forma
d'embrutiment o una altra, no et facis il·lusions. I
aquí no et falta mai l'essencial. Abans et farà falta a
tu que no pas a mi. Si ve una guerra, doncs ja estàs
col·locat. Si no... Dones, de tant en tant, diner per
al tabac i la beguda, i bona nit! Els nostres pares
ens van posar al món i hem de fer veure que ens hi
divertim.

Obscuritat i teló.

QUADRE SEGON

La mateixa esplanada del quadre anterior, amb llum esclatant, de dia.

L'HOME –CAPTIU TERCER– és tret amb violència de la caverna pels dos guàrdies, que li arrenquen la bena dels ulls i desapareixen immediatament dins la caverna, deixant-lo sol.

PRIMER TEMPS: la consternació.

La primera impressió que les coses produeixen a L'HOME, en trobar-se sol i llibert, és la d'anorreament. L'HOME s'ajup, com una bèstia atemorida, replegant-se sobre ell mateix.

Pausa.

El segon moviment és la mal confiança. L'HOME mira amb recel a totes bandes fins a constatar que està sol.

Després comença a mirar i a palpar la terra i la seva pròpia ombra, que d'antuvi l'espanta.

S'acosta a un estany i mira els objectes que s'hi reflecteixen. S'hi mira ell mateix. Desfà la imatge. Torna a mirar-s'hi.

Mira els objectes circumdants, passant del terror al meravellament.

Finalment, aixeca el cap enlaire, a la llum. Mira el sol. Cau, de nou, fulminat. Torna a alçar-se. Contempla, ara dempeus, la seva ombra allargada. Dirigeix la mirada a les coses i a l'espai, obertament.

SEGON TEMPS: la dansa.

Inici de la dansa: desorientació del cos cap als quatre punts cardinals, fins que fa un gran salt

enlaire, que és el primer moviment de la dansa pròpiament dit. Salta una i altra vegada.
 El segon moviment de la dansa és el salt amb els passos laterals, cap a una banda i l'altra.
 Tercer moviment: giravolta.
 Es para en sec, amb els braços estesos. Respira profundament.

TERCER TEMPS: l'exaltació lírica.

Salta i xiscla fins a la convulsió: Oé! Oé!
 Crida sense saltar: Oé! Oé! Aó! Aó!
 S'aciueta: Ah!
 Prova la seva pròpia veu: Aa, Aa, Ee, Ee.

QUART TEMPS: la paraula.

Comença el seu himne, dret,
 amb els braços estesos.

Avui tot xiscla.
 Avui tot llança alarits d'alegria.
 No sé què crida més en mi:
 si aquests ocells
 o aquestes flors en els meus ulls,
 o aquest perfum de terra molla, que m'entra
 venes endins.
 No sé què crida més en mi:
 sento aquests cants vermells i grocs
 i m'eixorba el furor d'aquestes flors!
 També soc arbre, i sento,
 sota els meus peus,
 la saba com treballa per nodrir-me.
 I, amb tot, puc caminar, puc desplaçar-me:
 d'ací, d'allí, de l'una banda a l'altra,
 sense que les arrels semblin queixar-se.
 Ventre matern, oh Terra,
 nodreix el teu nounat,

agombola'l en la teva ampla sina.
Ventre matern, oh Terra, tot neix de tu;
jo em sé el teu fill, el teu predestinat,
i amb tot,
no sé com m'infantares.
Veig les herbes, i els arbres, i tot el teu esclat
d'ocells i d'aigües. Però ¿com t'ajuntares
amb el pare, el Sol? ¿Per quin procés tan llarg
heu arribat a concebre'm?
¿Quan i en quin lloc fou la vostra unió?
No ho sabré mai, si sou tan grans
i sento tantes veus a la vegada.
Tot em parla de tu, oh Pare, oh Sol!
Tot em parla de tu, oh Mare, oh Terra!
Tot em parla de la vostra unió,
d'una abraçada que navega
pels espais infinits!
Tot esdevé immesurable, si ho miro
des de mi.
Beneït, oh Pare, oh Sol; beneïda, oh Mare, oh Terra;
beneïda la força que us aferra
l'un a l'altre.
Per ella jo soc. Per aquesta força
soc fort.
Per ella em dreço amunt, com tots els arbres,
i puc pujar més alt que els arbres
amb la meva veu.
I puc pujar més alt que els ocells
i que el cant dels ocells,
amb el meu pensament.
També en mi les arrels deuen ser més pregones!
¿On neixen, d'on arrenquen, perquè jo pugui
volar tan alt?
Oh Pare, oh Sol; oh Mare, oh Terra,
de la vostra abraçada estreta
jo soc el fruit madur.
¿Quants de segles d'amor us han calgut
per a infantar-me?
¿Quants d'encontres i lluites, i quantes provatures
abans de mi caigueren perquè jo fos?

No sé res, però us sento
 al meu costat.
 La vostra resposta és aquesta presència poderosa.
 Tu, Pare, al meu damunt,
 amb tot el teu esclat.
 Tu, Mare, sota meu,
 amb el teu ventre ofert,
 amb la teva pell tendra de carícies
 i amb els fills que prodigues
 per al meu gaudi, i perquè soc el vostre privilegiat.
 Pare, Mare, amors meus,
 doneu-me sempre altres germans,
 gaudi dels ulls i de les meves mans.

Pausa. L'HOME s'asseu sobre una pedra.

¿Què vol dir tot això? ¿Per què soc, ara, aquí? ¿Per què era allí, fins ara? ¿Què he fet de bo o de dolent? ¿Què he fet de diferent? ¿No soc sempre el mateix? ¿Per què les coses no són les mateixes? ¿Com s'explica aquest canvi? ¿Per què l'he merescut? ¿Com i per què no el mereixia abans? ¿Com i per què venia? ¿La sentència, on fou pronunciada? ¿Quin déu m'és favorable? ¿Quin fat? ¿Quina força o potència? ¿Quina sort? ¿És per a mi tot aquest espectacle? ¿Ha estat muntat per a meravellar-me? ¿O és un engany, només? ¿És un somni més bell que els altres somnis? ¿Soc jo en ell, o és ell en mi, miratge? També els somnis abracen els dorments! També el qui pensa abraça els pensaments i a la vegada és abraçat per ells! ¿Soc la música o bé soc l'instrument? ¿Qui és l'executant d'aquest concert? ¿Per què és donat, i per a què? ¿I per a qui és donat, si no és per a mi? ¿Qui, sinó jo, està fet per a oir-lo? ¿Qui, sinó jo, el pot assaborir? Qui, sinó jo... Tot, tot és per a mi!

*El dia ha anat declinant i la nit cau damunt l'HOME,
 que es torna a abatre com una bèstia.*

No!
 Oh Pare! Oh Sol!
 No deixis el teu fill, no l'abandonis.
 Oh Mare, acull-lo. Acull-me, defensa'm, protegeix-me.
 ¿Per què te'n vas, oh Pare meu? ¿Per què t'allunyes?
 ¿Per què no vols continuar mirant-me
 amb el teu ull de foc?
 ¿Per què no vols continuar donant-me el teu escalf?
 Tinc por. Oh Mare! Tinc fred!
 Dona'm tu ara l'escalf i protegeix-me.
 ¿Per què, oh Pare, m'has abandonat?
 ¿Per què, oh Pare, no ets al meu damunt?
 Torna... Torna si pots, si vols, si m'ho mereixo.
 Oh Pare que ets al cel, torna aviat.
 Heus-me sense ulls, si tu no em veus.
 Heus-me sense germans, si tu no els mires.
 M'he tornat cec, m'he tornat orfe. Mare!
 Mare, no em deixis tu. Mira'm, si pots.
 Però tu no tens mirada. Tu ets el tacte, tu ets el cos.
 Tu ets el meu cos fora de mi.

En el cel s'encenen les estrelles.

¿Quin mantell, ara, poses damunt meu?
 ¿Amb quin vel de príncep m'acotxes?
 El teu abric gebrat pesa sobre el meu front.
 El teu abric immens m'ho amaga tot:
 m'amaga de mi mateix, em fon
 en mi mateix.
 Vine amb el teu abric,
 oh nit!

*L'HOMÉ es queda adormit.
 Obscuritat.*

QUADRE TERCER

En alçar-se el teló apareix, dins de l'escenari, un altre escenari més petit, amb les cortines closes. L'home, sol, al centre de l'escena i d'esquena al públic, contempla aquest segon teatre, que s'obre pocs moments després. Una DONA, embolcallada en molts de vels, és al centre d'aquest segon teatre. A la seva dreta, una mica més endarrere, una parella abraçada, en la penombra. A la seva esquerra, també en la penombra, una altra parella, donant-se l'esquena.

HOME: ¿Qui ets?

DONA: Soc l'altra meitat teva, la que tu no pots ser.

HOME: ¿Què vols?

DONA: Voler el mateix que tu.

HOME: ¿Perquè?

DONA: Perquè tu em vulguis.

HOME: ¿On vas?

DONA: Estic.

HOME: ¿On ets?

DONA: En el teu desig.

HOME: ¿Què fas?

DONA: Un teixit.

HOME: ¿Quin teixit?

DONA: La vida.

HOME: ¿Amb quin fil?

DONA: Amb el dels teus sentits.

HOME: Deixa que et miri bé, que et reconegui.
Deixa que vinguin els meus ulls
amb els meus cinc sentits.

La DONA descobreix el seu rostre.

Oh visió, oh dona, oh rostre; oh llibertat de la presó,
oh de nosaltres la millor part nostra, em buides de
mi i m'omples: m'omples de tu, que no soc jo.
Em canvio per tu, si vols.
Tot jo contra el teu rostre.
El teu rostre i jo tots sols.

La DONA inicia un somriure.

No et moguis, que em faràs dany.
Em tens lligat per una vena,
em tens cosit amb fil de sang,
amb punts de música m'emplenes:
desencadena'm amb les mans!

*La DONA deixa caure un dels vels que l'embolcallen.
Apareixen una part de la seva nuditat i la forma
del seu cos.*

Oh Pare, oh Sol: l'encegament
no és exclusiu de tu.
La llum m'arriba al pensament
i em deixa nu en aquest nu.
Oh encegament total
de tots els meus sentits!
Cinc dies fan les meves nits:
cinc nits en una, i en un nu.
Ella és la Terra i jo soc tu.

*L'HOME penetra al segon escenari,
ajudat per la DONA, que li allarga la mà.
El teló d'aquest segon escenari es clou novament
quan l'HOME hi ha penetrat. Pausa.*

*S'alça novament el teló del segon escenari.
 Les dues parelles laterals han desaparegut.
 La DONA, en un angle, asseguda en una
 cadira de boga, bressa un infant de bolquers.
 En el fons del segon teatre hi ha, ara, un gran
 teatre de titelles, tancat. Davant d'aquest teatre
 dos infants juguen per terra. A primer terme,
 l'HOME, d'esquena al públic, com en l'escena
 anterior, contempla el teatre del fons, fascinat.*

NEN: Jo soc el rei.

NENA: I jo la reina.

NEN: Tria una altra cosa.

NENA: Jo soc la reina i tu ets el rei.

NEN: Jo vull ser el rei i la reina.

NENA: ¿Que no ho veus, que no pot ser? (Plorant).
 Mare, en Joan no em deixa ser la reina.

DONA. Joan, ¿per què no vols que la Mariona sigui
 la reina?

NEN: Perquè jo vull jugar a matar i a fer presoners.

DONA: Però no l'has de fer plorar, ¿ho sents?

NENA: Jo no vull que em mati. (Mostrant una nina).
 Jo figura que tinc un nen i que ell em defensa.

NEN: ¿Veus, mare, com no sap jugar?

NENA: Tu ets el rei, jo la reina, i ell és el príncep.

NEN: No, que el príncep soc jo.

NENA: No pot pas ser. ¿No veus que tu ets el rei?

NEN: Jo també soc el príncep.

NENA: ¿No veus que el príncep és el fill del rei? ¿Oï, mare,
 que el príncep és el fill del rei i de la reina?

DONA: Oï, oï.

NENA: ¿Ho veus?

NEN: Doncs així no jugo!

HOME (*sortint del seu entotsolament*): ¿Per què us baralleu, ara?

NENA: En Joan no em vol deixar ser la reina.

NEN: La Mariona no sap jugar a la guerra.

HOME: Ja t'he dit que les nenes no juguen a la guerra.

NEN: ¿Que no hi jugaves, tu, quan eres petit?

HOME: No gaire.

NEN: ¿Perquè?

HOME: Perquè no està bé.

NEN: Doncs ¿a què jugaves, quan eres petit?

HOME: A bitlles, o amb la pilota.

NEN: ¿Amb la mare?

HOME: No.

NEN: ¿Per què no?

HOME: Perquè encara no la coneixia.

NEN: ¿No jugàveu junts, quan éreu petits?

HOME: No.

NEN: ¿Amb qui jugaves, doncs?

HOME: Amb altres nens.

NEN: ¿Per què no juguen les persones grans?

HOME: Perquè són grans i tenen molta feina... Au, aneu a jugar i no us baralleu més.

DONA (*alçant-se i agafant el nen per la mà*): Apa, anem a jugar en una altra banda i deixem tranquil el pare.

Desapareixen tots menys l'HOME.

HOME: Quantes preguntes! I els he de dar resposta.
 Tantes preguntes que hi ha en mi, erectes, i que no sé
 a qui fer-les, i faig veure que responc a les seves.
 ¿Són les meves preguntes tan puerils a una altra oïda,
 com les seves m'ho semblen?
 ¿Soc, potser, jo, encara més pueril?
 ¿Per què, si les meves preguntes són oïdes, ningú no
 les respon?
 Ells s'aquieten, a voltes, amb les meves respostes...
 Però ¿per què a mi cap veu mai no ve a consolar-me?
 ¿Per què jo sol, a mi sol, em responc?
 ¿Són massa pretensioses les preguntes?
 ¿Tinc l'oïda poc fina, per a sentir la veu de les
 respostes?
 ¿Per què abans que les nostres preguntes hagin estat
 resoltes,
 venen els nostres fills a importunar-nos amb les seves?
 ¿Són ells, potser, la resposta anhelada?
 ¿Es la pregunta la sola resposta a la pregunta?
 ¿És la pregunta viva de l'infant
 la resposta a les nostres preguntes d'home gran?
 ¿O potser són les nostres, preguntes ja mortes?
 «¿Per què no juguen les persones grans?»
 ¿És el nostre jugar el que explica el seu
 o bé el seu joc ens explica a nosaltres?
 ¿Qui és, aquí, l'explicació de qui?
 ¿No soc, tot jo, una pregunta viva?
 ¿Serà, la mort, una resposta morta?
 ¿Per què la vida ens fa morir a preguntes,
 i per què viu la mort en les respostes?

*S'obren les cortines del teatre de titelles. Apareixen,
 movent-se rítmicament, els elements masculins,
 en forma de llancetes, triangles i cons cap per amunt,
 a una banda. A l'altra, amb un ritme més ondulant,
 els elements femenins, en forma de dentats, triangles
 i cons cap per avall.*

*Guerra entre els elements masculins i els elements
 femenins, que acaben barrejant-se.*

VEU MASCULINA (*sortint del fons del teatre de titelles*):
Tots a favor i tots en contra.
Tots contra tots.
Tots contra els uns, tots contra els altres.
Tots a favor i tots contra nosaltres.

VEU FEMENINA: Un contra tots, tots contra un.
Cada u contra ell mateix.
Cada u per defensar-se.
Tots i ningú és i no és rei.

*S'atura el joc. Surt, de darrere el teatre de titelles,
el DEMIÜRG, amb la meitat del cos masculina i l'altra
meitat femenina.*

DEMIÜRG: En mi s'uneixen els dos sexes,
claror d'enigma.
El bé i el mal en mi es confonen
i es necessiten.
Odi i amor són els qui engendren, perquè s'estimen
i es detesten.
I vida i mort són aparences.
Estima més, si pots.
Odia més, si vols.
Fes bé, fes mal;
l'un val per l'altre.
Fes més de bé, fes més de mal.
Fes el que vulguis, però més.
L'excés és el que compta.
Tot és contrari a si mateix ans que contrari a un
altre.
Tot neix quan mor i mor quan neix en aquest
espectacle.
Els sexes no es penetren,
tampoc no se separen,
estan units d'arrel
per alguna altra banda.
¿Què és masculí? ¿Què és femení?
Tot és igual i tot distint.
Si ho endevines tot en mi

farem un pacte.
 Mira que tendre soc i fi
 per una banda,
 i que ferotge i angulós
 per aquesta altra.
 ¿Qui mou la guerra entre tots dos?
 El que ens uneix i el que ens separa. M'estimo a mi
 perquè soc jo;
 l'altre també l'estimo així.
 Joia i dolor són simulacres.
 Seny i follia demà es casen.
 Occiràs els teus pares, els fills devoraràs: ells et
 roben la força i són el teu secret.
 Seràs fill dels teus fills i els pares pariràs.
 Naixeràs aleshores, si vols, de tu mateix.
 En mi s'uneixen els dos sexes,
 claror d'enigma.
 El bé i el mal en mi es confonen
 i es necessiten.
 Odi i amor són els qui engendren
 perquè s'estimen i es detesten.
 I vida i mort són aparences.

*Desapareix el DEMIÜR. L'HOME resta un moment
palplantat, absort per la visió.*

HOME: Més! Més!! Més!!!

*Va per acostar-se al teatre de titelles per retenir la
visió, però en surt un gran raig de llum que l'encega
i que el fa recular fins al primer teatre, com colpit
mortalment. Al seu darrere, a mesura que recula, es
van tancant les cortines dels successius teatres, fins
que cau davant la dels espectadors.*

Obscuritat.

QUADRE QUART

Som a l'interior de la caverna. Al centre, un gran escó on seuran, de cara al públic, quatre captius, deixant un espai buit al mig per a un altre captiu. Aquests seran designats, d'esquerra a dreta (de l'espectador), CAPTIU PRIMER, CAPTIU SEGON, CAPTIU TERCER (ara absent), CAPTIU QUART i CAPTIU CINQUÈ. Estaran engrillonats pels peus, de manera que es compregui que no es poden moure d'allí. Darrere els captius, però, fent la impressió que estan en una altura inaccessible per a aquests, una gran obertura, amb un pendent que la travessa, per on passaran, quan s'indiqui, els esclaus. Darrere el pendent, un foc o una llum, de manera que la part d'aquests que sobresurti sigui sempre a contraclaror. Quan els captius parlaran entre ells dels personatges que veuen —de les ombres que passen—, assenyalaran i miraran en direcció al públic, en una altura on es pugui suposar que les ombres dels esclaus són projectades.

En alçar-se la cortina, els quatre captius presents estaran jugant a un joc de llur invenció, que consistirà a posar, cada un d'ells, la mà sobre la cama del veí o sobre l'espai que pugui haver-hi entre ell i el veí —com s'esdevindrà entre el segon i el quart—, el qual, amb la mà que li queda més pròxima del primer, mirarà de tocar la d'aquest, abans que no la retiri. Cada vegada que un d'ells toca la mà d'un altre, guanya un punt; cada vegada que no la toca, en perd un. Tot això ho faran sense girar el cap ni els ulls.

Comença el joc de dreta a esquerra. El CAPTIU CINQUÈ posa la mà, el QUART no pica a temps i pica en el buit.

CAPTIU CINQUÈ: Un punt per a mi, que fan setze,
i un de menys per a tu, que et quedes a dotze.

*El CAPTIU QUART posa la mà al mig,
i el CAPTIU SEGON la hi toca tot seguit.*

CAPTIU SEGON: Un punt per a mi, que fan quinze,
i un de menys per a tu, que et quedes a onze.

*Continua el joc uns breus moments, fins que apareix
per la rampa, ascendint penosament, un esclau
amb un sac a l'esquena.*

CAPTIU SEGON: Silenci. Torna a passar Gran Gep.

Tots els CAPTIUS aturen el joc.

CAPTIU QUART: Sembla més trist que mai.

CAPTIU PRIMER: Ho fa per acompanyar-nos en la nostra
tristesa.

CAPTIU CINQUÈ: Els seus designis no els coneix ningú.

CAPTIU QUART: Aquesta vegada, Travessa li ve al darrere.

Passa un esclau amb un tauló al damunt.

CAPTIU PRIMER: ¿Què deu voler dir aquest canvi d'ordre?

CAPTIU CINQUÈ: Sens dubte vol dir alguna cosa, però és
difícil d'escatir-ho.

CAPTIU SEGON: Tot depèn de la distància a què vagi
d'Unglot.

*Al cap d'un moment, apareix un tercer esclau,
amb un picot a l'esquena.*

CAPTIU CINQUÈ: ¿Què us en sembla?

CAPTIU QUART: No sé pas...

CAPTIU PRIMER: Potser en Gurt, si fos aquí, ens ho sabria explicar.

CAPTIU CINQUÈ: Fa massa temps que és fora i deu haver-se oblidat de nosaltres.

CAPTIU SEGON: Però no de Gran Gep, Unglot i els altres silencis.

CAPTIU CINQUÈ: Això ja fora més greu.

CAPTIU PRIMER: Ell és qui millor sabia interpretar les Grans Presències.

CAPTIU QUART: Fou ell qui va definir les Grans Presències Absents.

CAPTIU SEGON: Vàrem estar tota una ventrada discutint si eren Grans Presències Absents o Grans Absències Presents.

CAPTIU PRIMER: En Gurt deia que totes dues coses eren igualment possibles.

CAPTIU SEGON: Potser per això se'l van endur.

CAPTIU CINQUÈ: Hi ha secrets que no s'han de voler esbrinar.

CAPTIU QUART: En Gurt volia saber massa.

CAPTIU CINQUÈ: I això es paga.

CAPTIU PRIMER: M'agradaria de saber què fa.

CAPTIU SEGON: En Gurt era un cap calent.

CAPTIU QUART: Ara, ni que tornés, ja no ens serviria.

CAPTIU SEGON: Ha perdut el contacte amb la nostra realitat.

CAPTIU PRIMER: No hi té cap culpa, en Gurt.

CAPTIU SEGON: Tampoc no la tenim nosaltres.

CAPTIU QUART: En Teix toca més de peus a terra.

CAPTIU SEGON: I ell ha estat sempre aquí. Ha seguit les nostres peripècies, els nostres afanys, els nostres mals, cada dia.

CAPTIU QUART: ¿Què hi dius, Teix?

CAPTIU CINQUÈ: És molta responsabilitat, però me'n faig càrrec.

CAPTIU SEGON: A més, ell era el millor amic d'en Gurt.

CAPTIU QUART: Jo crec que ell era més bon amic d'en Gurt, que no pas en Gurt ho era d'ell. ¿No és així, Teix?

CAPTIU CINQUÈ: Jo me l'estimava molt, en Gurt. Vosaltres en sou testimonis.

CAPTIU SEGON: Li tenies molts miraments.

CAPTIU QUART: Potser massa.

*Remors, al fons de la cova,
abans de veure's ningú.*

CAPTIU PRIMER: Juraria que és ell!

CAPTIU SEGON: No cal que t'exaltis, per a dir això.

CAPTIU QUART: ¿Que potser no hi estàs bé, amb nosaltres?

Els dos guàrdies d'abans introdueixen l'HOME (en GURT), que és el CAPTIU TERCER, amb els ulls embenats. L'obliguen a seure, no sense una certa resistència per part seva, al seu lloc d'abans, el lliguen com als altres captius, i li desembenen els ulls. Surten els guàrdies. L'HOME resta, de primer, plegat sobre ell mateix, com un eriçó, amb la seva gran cabellera caient-li damunt la cara. Atònit, intenta conèixer el lloc on es troba i, a la vista dels seus companys, acota el cap de nou, esglaïat.

CAPTIU SEGON: Sembla que ja no ens coneguis.

CAPTIU QUART: Podries dir-nos alguna cosa, tanmateix!

CAPTIU CINQUÈ: Som nosaltres, ¿saps? els teus amics.

CAPTIU SEGON: Gurt!

CAPTIU PRIMER: Potser està cansat.

L'HOME mira el CAPTIU SEGON, que és el que té immediatament a la seva dreta i que en topa amb la seva mirada esclata a riure matusserament. L'HOME intenta riure com ell, sense aconseguir-ho. Tots els altres captius, llevat del PRIMER, esclaten a riure amb riallades grolleres.

CAPTIU PRIMER: Ara mateix parlàvem de tu.

CAPTIU QUART: Discutíem sobre les Grans Presències Absents i les Grans Absències Presents. ¿Te'n recordes?

CAPTIU CINQUÈ: Això no es pot oblidar mai.

CAPTIU QUART: Que ens ho digui ell mateix. ¿Te'n recordes, sí o no?

HOME: ... Prou.

CAPTIU QUART: És molt poc, això. Sembla que te'n donis vergonya.

CAPTIU PRIMER: Potser no els ha vistos cada dia, com nosaltres.

CAPTIU SEGON: ¿On has estat durant totes aquestes ventrades?

CAPTIU PRIMER: Això. ¿On has estat? Conta'ns-ho.

HOME (*fent un gran esforç*): Quan aquí ens adormim, després ens contem els somnis, on es barreja tot: coses que ens agraden i coses que no ens agraden. Doncs allí encara s'hi barregen més coses, moltes

més coses. Però no en el somni, sinó en la realitat: coses que es poden agafar i tocar, com els nostres perols, les nostres culleres...

CAPTIU QUART: ¿Com s'entén, això?

CAPTIU SEGON: Amb una bacina i una cullera en tenim prou.

CAPTIU CINQUÈ: Calleu, que passen els Silents!

CAPTIU PRIMER: Ja ens ho contaràs després.

Per la rampa passen, en sentit descendent, els tres esclaus d'abans amb llurs respectius fardells. Els CAPTIUS resten compungits durant el pas dels esclaus. L'HOMÉ observa, de reüll, els seus companys.

CAPTIU CINQUÈ: Perquè tornin a ascendir.

ELS ALTRES CAPTIUS: Perquè tornin a ascendir.

CAPTIU CINQUÈ: Perquè siguin Travessa, Gran Gep i Unglot altra vegada.

ELS ALTRES CAPTIUS: Perquè siguin Travessa, Gran Gep i Unglot altra vegada.

CAPTIU CINQUÈ: Perquè no ens oblidin en els seus designis.

ELS ALTRES CAPTIUS: Perquè no ens oblidin en els seus designis.

CAPTIU CINQUÈ: Perquè presideixin i regulin les nostres ventrades.

ELS ALTRES CAPTIUS: Perquè presideixin i regulin les nostres ventrades.

CAPTIU CINQUÈ: Tribi, catribi, ucapa.

ELS ALTRES CAPTIUS: Tribi, catribi, ucapa.

Els esclaus han desaparegut.

CAPTIU CINQUÈ (*que s'ha adonat que l'HOME no deia res*):
¿Que potser has oblidat els nostres conjurs, Gurt?

HOME: Fa tant de temps que no els he dits!...

CAPTIU QUART: ¿No els has dits?

CAPTIU SEGON: ¿No els has dits més durant tot aquest temps?

HOME: No.

CAPTIU QUART: Ara ens els diu en Teix.

CAPTIU SEGON: I els diu molt bé.

CAPTIU CINQUÈ: Però ell ha de continuar, com vosaltres.

CAPTIU PRIMER: Ja s'hi acostumarà.

HOME: No ho sé...

CAPTIU CINQUÈ: ¿Què vol dir, no ho sé?

CAPTIU QUART: ¿No vols seguir la veu d'en Teix?

CAPTIU SEGON: Tu te'n vas anar, i ell t'ha rellevat.

HOME: No és perquè sigui en Teix.

CAPTIU QUART: Doncs ¿per què és, a veure?

HOME: És que per a mi, Travessa, Gran Gep i Unglot no són res.

CAPTIU CINQUÈ: ¿No tens por de dir això?

CAPTIU SEGON: Ha dit que no són res!

CAPTIU PRIMER: Deixeu que s'expliqui.

CAPTIU QUART: ¿Creieu que hem de deixar-lo explicar?

CAPTIU CINQUÈ: ¿Vols dir que si els tornessis a cantar tu, tampoc no foren res?

HOME: No.

CAPTIU SEGON: Els nega.

CAPTIU PRIMER: Fixa't que et contradius, Gurt. Contradius el que ens havies dit sobre les Presències Absents i les Absències Presents.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Com vols que et creguem?

L'HOME *resta un moment consirós.*

CAPTIU SEGON: ¿Què hi dius?

HOME (*fent un veritable esforç*): Per sortir d'aquesta sala es passa per un corredor molt estret i molt llarg, fins que s'arriba en una altra sala com aquesta, però molt més gran.

CAPTIU QUART: ¿Més gran que aquesta?

CAPTIU SEGON: ¿Us ho creieu, vosaltres?

CAPTIU CINQUÈ: Passem.

HOME: Després ve un altre corredor...

CAPTIU PRIMER: ¿I què més?

HOME: Aleshores... em tragueren fora.

CAPTIU SEGON: ¿Encara una altra sala?

HOME: No. Fora. Fora de totes les sales.

CAPTIU CINQUÈ: No pot pas ser! Sempre ha d'haver-n'hi una. Després de l'una, l'altra. Més lògic no pot ser.

CAPTIU SEGON: És clar.

CAPTIU QUART: Té raó en Teix.

HOME: Hi ha un lloc, no massa lluny d'aquí...

CAPTIU SEGON: ¿No has dit que els corredors eren tan llargs?

HOME: Mirat des d'aquí, sí. Però no són res comparat amb el que ve després.

CAPTIU CINQUÈ: ¿I com ho saps, que són tan llargs, si has anat i tornat amb els ulls embenats?

HOME: Ho he deduït.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Deduït?

HOME: Sí. D'antuvi no sabia el que em passava. Però després vaig recordar que els guàrdies, en un moment donat, m'havien fet fer moltes voltes sobre mi mateix, per desorientar-me. I ara m'han fet el mateix; però he comptat, he calculat. Si el lloc fos gaire llunyà, no hauria calgut fer-me fer totes aquestes giragonses.

CAPTIU CINQUÈ: Si que t'has tornat llest!

CAPTIU PRIMER: ¿I com és aquest lloc que dius?

HOME: És un lloc sense més parets. On, per més que avancis, no arribes a trobar el límit.

CAPTIU CINQUÈ: Impossible!

CAPTIU SEGON: Es vol fer l'interessant.

CAPTIU QUART: Es riu de nosaltres.

HOME: Us dic que no. I encara això no és res. Car, comparat amb allò, tot això d'aquí...

CAPTIU QUART: ¿Què insinues?

CAPTIU CINQUÈ: Alerta, no malparlis.

HOME: Doncs ¿per què pregunteu, si no m'heu de creure?

CAPTIU CINQUÈ: Ho fèiem per complaure't, perquè veiessis que pensem en tu. No perquè ens enganyessis.

CAPTIU PRIMER: Deixeu-lo dir.

CAPTIU SEGON: Doncs que s'expliqui més, perquè amb el que ens ha dit...

CAPTIU QUART: Però que no ens ensiborni.

CAPTIU CINQUÈ: Au, continua.

HOME: No em creuríeu...

CAPTIU CINQUÈ: ¿Vols que et creguem abans i que després t'escoltem?

HOME (*superant els dubtes*): Tot això que aquí mengeu...

CAPTIU CINQUÈ: Mengem. Tu ets com nosaltres, ara.

HOME: Tot això que aquí mengem, aquests fruits, aquests sucus, l'aigua mateixa, que aquí ens sembla una cosa tan preciosa, i que només heu vist en gibrells, és tan abundant i bona, que ompliria mils de sales com aquesta i encara en quedaria més a fora que a dins. Però la vida, la veritable vida, és molt més encara: la veritable vida és no estar privat, com aquí ho estem del poder que tenim...

CAPTIU PRIMER: ¿Quin poder?

HOME: Aquesta cremor que a vegades sentim i amb la qual fem juguesques...

CAPTIU SEGON: Encara les fem!

CAPTIU QUART: Encara ens fem pessigolles!

CAPTIU SEGON: A tu t'agradaven molt, Gurt!

CAPTIU PRIMER: A tots, ens agraden.

HOME: Doncs bé, aquesta força, la mel que ens és sobrerera, és el nostre poder.

CAPTIU QUART: Ara resulta que la nostra mel...

CAPTIU SEGON: En Teix en té molta.

HOME: Deixeu-me acabar. Hi ha una altra manera de ser que ens és oposada, però amb la qual ens hem d'ajuntar per a completar-nos.

CAPTIU SEGON: No pot ser.

CAPTIU PRIMER: No t'entenc.

CAPTIU QUART: Jo tampoc.

Els CAPTIUS resten perplexos i bocabadats.

HOME: I hi ha la llum. No aquesta mica de reflex d'aquí dins, sinó la veritable llum. De primer us feriria, com em passà a mi. Després ja no podríeu suportar la seva absència.

CAPTIU SEGON: ¿A veure, les ferides?

CAPTIU QUART: Això, ¿on són?

HOME: Vull dir que us encegaria, que us enlluernaria, amb tanta intensitat com si us ferís per dins.

CAPTIU QUART: Ara resulta que és per dins.

CAPTIU CINQUÈ: Si allò era tan bell, ¿per què no t'hi quedaves?

CAPTIU SEGON: Això: ¿per què no t'hi quedaves?

HOME: La mateixa força que em tragué d'aquí és la que m'hi ha tornat.

CAPTIU CINQUÈ: Així vols dir que si hagués estat per tu no hauries tornat amb nosaltres.

HOME: Hauria vingut per ajudar-vos, si hagués pogut.

CAPTIU CINQUÈ: ¿I com es menja, això?

HOME: He pensat molt sovint en vosaltres.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Has pensat molt sovint en nosaltres i no has pensat en els Grans Silents, que estan per sobre nostre?

CAPTIU SEGON: ¿Com ens ho vols fer creure?

CAPTIU PRIMER: Explica't millor, que no t'entendem.

HOME: Quan era allí dalt, pensava que a vosaltres també us agradaria de ser-hi. Quan veia la llum, pensava

que a vosaltres també us agradaria de veure-la.
Quan l'altra meitat meva... *(Va per parlar de la DONA, però comprèn que no serà entès)*. De tot el que allí gaudia, hauria volgut fer-vos participar.

CAPTIU CINQUÈ: S'agraeix la intenció.

CAPTIU SEGON: Però amb això no tindrem pas més tall.

HOME: Si estiguéssim ben d'acord, ben avinguts...

CAPTIU CINQUÈ: ¿Què passaria?

HOME: Potser podríem intentar alguna cosa.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Quina?

HOME: Sortir d'aquí.

CAPTIU CINQUÈ: Si tu no has pogut quedar-te on dius que estaves...

HOME: El que no pot un de sol ho poden molts alhora.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Qui ens diu que no ens vol fer servir per als seus designis, i que no ens deixarà a l'estacada?

CAPTIU QUART: I els qui ho pagaríem seríem nosaltres.

CAPTIU CINQUÈ: ¿I qui ens diu que tot això no ho fa per encàrrec dels de dalt?

CAPTIU QUART: És estrany que t'hagin deixat tornar.

CAPTIU SEGON: ¿Què hi dius, a això?

HOME: Sembla que ja no em conegueu.

CAPTIU QUART: Et coneixíem, Gurt.

CAPTIU PRIMER: Potser la voluntat dels Grans Silents és que no ens moguem d'aquí.

HOME. Els Grans Silents no són res ni poden res.

CAPTIU CINQUÈ: Retira el que acabes de dir.

HOME: ¿Perquè?

CAPTIU CINQUÈ: ¿Tu no creus que Gran Gep, Travessa i Unglot ens són superiors?

HOME: No.

CAPTIU CINQUÈ: Doncs ¿què creus, a veure?

HOME: Que tot això és fals, i que només sortint d'aquí ho podreu comprendre.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Qui ens manarà, allí on dius?

HOME: L'últim d'allí serà molt més que el primer d'aquí dins.

CAPTIU CINQUÈ: Fa molt bonic, això que dius.

CAPTIU SEGON: Massa bonic i tot.

CAPTIU QUART: Nosaltres estem a les ordres d'en Teix.

CAPTIU SEGON: Ell ha estat sempre aquí: sap el que som, el que creiem, el que desitgem.

HOME: Però per sortir d'aquí...

CAPTIU CINQUÈ: «L'últim d'allí serà més que el primer de nosaltres», ¿eh? I el primer d'allí, ¿qui serà?

HOME: Tots sereu molt més que no sou ara.

CAPTIU QUART: Se li veu el llautó.

CAPTIU PRIMER: TU saps on vas, Gurt, però nosaltres no sabem on ens duus.

CAPTIU SEGON: Ni on va, no sap!

CAPTIU CINQUÈ: O ho sap massa.

CAPTIU QUART: Dona'ns alguna prova de tot això que dius.

CAPTIU SEGON: Això, una prova.

CAPTIU CINQUÈ: Una! Ja veus si et demanem poc.

CAPTIU PRIMER: Només te'n demanem una, Gurt.

Silenci angoixós.

CAPTIU CINQUÈ: No la té.

HOME: La prova soc jo, però si no em creieu...

CAPTIU CINQUÈ: Aquesta sí que és bona! Potser tocant-lo hi creurem. Toqueu-lo, nois, toqueu-lo!

CAPTIU QUART: Toqueu-li el pot de la mel!

CAPTIU SEGON: A veure si n'hi queda!

El toquen abusivament i fent gatzara.

CAPTIU CINQUÈ: ¿Ja esteu ben convençuts, ara?

CAPTIU QUART: Em sembla que em cremo!

CAPTIU SEGON (*reprement el to greu d'abans*): ¿! en aquest lloc que dius no hi ha Silents ni Intercessors?

HOME: No.

CAPTIU SEGON: Aleshores no pot ser res de bo i refuso d'anar-hi.

CAPTIU QUART: I jo també.

HOME: Quedeu-vos amb els vostres Silents i les vostres misèries.

CAPTIU CINQUÈ: I tu no malparlis més dels Grans Silents!

HOME: Potser tu, Crom, voldràs ajudar-me.

CAPTIU CINQUÈ: No voldrà, ni podrà encara que vulgui.

HOME: Li ho preguntava a ell i no a tu.

CAPTIU CINQUÈ: I jo et responc per ell.

CAPTIU SEGON: En Teix t'ha respost per ell.

HOME: De moment, amb el seu silenci ja en tinc prou.

CAPTIU QUART: Crom, a veure si dius a en Gurt el que es mereix!

HOME: Digui el que digui, ara ja sé el que pensa.

CAPTIU CINQUÈ: Nois, en Gurt pot ser un perill per a nosaltres!

CAPTIU SEGON: Gurt, val més que ens deixis tranquils.

CAPTIU QUART: Estàvem molt bé sense tu.

HOME: Penseu una mica el que us he dit i em respondreu més endavant.

CAPTIU CINQUÈ: No et respondrem ni ara ni mai.

HOME: Tu potser no, però els altres potser sí.

CAPTIU SEGON: En Teix té la paraula.

CAPTIU QUART: Estem amb tu, Teix.

HOME (*al* CAPTIU PRIMER): Tu, Crom...

CAPTIU CINQUÈ: No farà res sense el permís dels seus companys.

CAPTIU SEGON (*al* PRIMER): No faràs res sense l'ordre d'en Teix, ¿ho sents?

CAPTIU PRIMER: Jo no faig res, però el que diu en Gurt...

HOME: No em responguis, per ara. Tu ves pensant el que t'he dit.

CAPTIU CINQUÈ: No hi pensis més, Gurt!

HOME: Ningú no me'n pot privar: ni tu ni els d'allí dalt.

CAPTIU CINQUÈ: Ens desafia a nosaltres i als de dalt!

CAPTIU SEGON: És un insensat.

CAPTIU QUART: Ja veieu on ens pot dur.

HOME: Crom: ves pensant...

CAPTIU CINQUÈ: T'he dit que no hi pensis més! I tu, Crom, tampoc!

HOME: No hi pensis més, no hi pensis més! Aviat està dit! ¿I si em plau, de pensar-hi? ¿I si em plau de sentir que penso i que no podeu endevinar el que penso? Car la primera cosa que allí dalt s'aprèn és la superioritat del pensament, on ningú no té accés,

i que pot treballar contra vosaltres sense que en tingueu esment.

CAPTIU CINQUÈ (*amb veu sorda*): Prou!

HOME: Prou, de moment. Però tot continua per dins, pel pensament.

CAPTIU CINQUÈ: Rectifica el que has dit!

CAPTIU SEGON: Rectifica el que penses!

HOME: No rectifico res: penso.

CAPTIU CINQUÈ: Penses contra nosaltres!

HOME: Penso sense vosaltres, ja que us voleu quedar a les fosques.

CAPTIU SEGON: Tu ens vols perdre!

CAPTIU QUART: En Gurt ens vol perdre!

CAPTIU CINQUÈ (*donant un cop de colze significatiu al CAPTIU QUART, que a la vegada toca el CAPTIU SEGON, sense que l'HOME se n'adoni*): Gurt, mata d'una vegada aquesta xinxa que tens sobre els genolls!

HOME (*acotant el cap*): ¿Una xinxa? No la veig pas!

CAPTIU CINQUÈ: Mira bé, home, mira bé!

Mentre GURT acota el cap per a fixar l'atenció, el CAPTIU SEGON i el CAPTIU QUART, amb una mà cada u, immobilitzen el braç d'en GURT que els queda més a la vora, mentre amb l'altra mà escanyen conjuntament aquest, mentre va baixant el teló i encara se sent la veu d'en Teix, que diu:

Pensa, Gurt, pensa!...

*París, primavera del 1952.
Grifeu, primavera del 1969.*

***La confessió o
l'esca del pecat***

(1979)

Fitxa de lectura

Autor

JOSEP PALAU I FABRE, DIT L'ALQUIMISTA (1917-2008)

Títol

La confessió o l'esca del pecat (1979)

Edició

La confessió o l'esca del pecat, 2000. Introducció d'Hermann Bonnín. Barcelona: Proa (Óssa Major, 9).

Obra Literària Completa I. Poesia, teatre i contes, 2005. Barcelona: Galàxia Gutenberg.

Personatges

Mossèn Fortià, Diana, Vella.

Estrena

Barcelona. Espai Brossa, 18 d'octubre del 2000.

Escenografia: Paco Azorín. Intèrprets: Marta Domingo, Joan Díez i Francesca Piñón. Direcció: Hermann Bonnín.

Gènere

Comèdia filosòfica.

Temàtica-sinopsi

Un mossèn i una dona són arrossegats pel desig en un confessionari mentre són observats per una vella.

La transgressió dels marcs convencionals i dels tabús són alliberadors i profundament reveladors de la condició humana.

Espai

Un confessionari.

La confessió o l'esca del pecat

PERSONATGES

MOSSÈN FORTIÀ
DIANA
VELLA

La confessió o l'esca del pecat, de Josep Palau i Fabre, va ser estrenada el 18 d'octubre del 2000 a l'Espai Escènic Joan Brossa de Barcelona, dirigida per Hemann Bonnín i amb escenografia de Paco Azorín, amb Marta Domingo en el paper de Diana, Joan Díez el de Mossèn Fortià i Francesca Piñón el de la Vella.

Interior d'una capella de poble, solitària i en la penombra, amb un confessorari a cada banda i l'altar al fons. Mossèn Fortià és en un dels confessoraris, sol. Diana, agenollada en un racó de l'església, s'alça i s'agenolla en un dels costats de l'esmentat confessorari.

DIANA: Ave Maria puríssima.

FORTIÀ: Sens pecat fou concebuda. ¿Quant de temps fa que no t'has confessat?

DIANA: Sis o set anys.

FORTIÀ: ¿Sis o set anys? ¿Que no freqüentes l'església?

DIANA: Molt irregularment.

FORTIÀ: ¿Com és que no has vingut abans?

DIANA: No en sentia la necessitat.

FORTIÀ: ¿I avui, l'has sentida?

DIANA: Avui, sí.

FORTIÀ: ¿Quins pecats has comès?

DIANA: Molts.

FORTIÀ: ¿Quin és el que t'ha fet venir?

DIANA: Cap.

FORTIÀ: ¿Com?

DIANA: És un pecat no comès, el que m'ha fet venir.

FORTIÀ: ¿I és d'aquest que et vols confessar?

DIANA: Sí pare.

FORTIÀ: ¿Quin pecat és?

DIANA: ¿No l'endevina?

FORTIÀ: Jo no soc aquí per endevinar, sinó perquè em diguis els teus pecats com si els diguessis davant de Déu.

DIANA: Em serà difícil d'arribar tan alt des de tant avall.

FORTIÀ: Déu sap ajupir-se fins allí on cal.

DIANA: ¿Tan avall?

FORTIÀ: Per això es va fer home.

DIANA: Sí és així...

FORTIÀ: Digues. (*Pausa.*) T'escolto.

DIANA: M'acuso de no saber fer pecat els homes com voldria.

FORTIÀ: ¿I d'això et vens a confessar?

DIANA: La intenció és la que compta, ¿no?

FORTIÀ: ¿Consideres més greu la teva intenció fallida que els pecats comesos?

DIANA: Sí pare.

FORTIÀ: ¿Tan greu és el pecat que volies fer?

DIANA: Donaria tots els altres per aquest.

FORTIÀ: ¿Et plau de fer caure els homes en pecat?

DIANA: Sí pare.

FORTIÀ: ¿Ho proves sovint?

DIANA: Sempre que en tinc ganes.

FORTIÀ: ¿En quina mena de pecat els fas caure?

DIANA: Ja ho pot suposar.

FORTIÀ: Necessito que tu m'ho diguis.

DIANA: En el que vostès en diuen el pecat de la carn.

FORTIÀ: Vols dir que no sols comets tu el pecat sinó que ajudes els homes a cometre'l.

DIANA: Els sedueixo, sí pare.

FORTIÀ: ¿Ho fas pel plaer de seduir-los o pels resultats de la seducció?

DIANA: Per ambdues coses.

FORTIÀ: ¿Quina és la més forta de les dues?

DIANA: Depèn de l'home. Amb alguns és pel plaer de fer-los caure, amb altres pel gaudi que n'espero.

FORTIÀ: ¿Gaudeixes molt, fent això?

DIANA: ...Sí pare.

FORTIÀ: ¿No saps estar-te'n?

DIANA: Es veu que no.

FORTIÀ: ¿I amb qui ho fas? ¿Amb amics, amb homes casats, amb familiars?

DIANA: Va com va.

FORTIÀ: ¿Amb familiars també?

DIANA: També.

FORTIÀ: ¿Has comès pecat d'incest?

DIANA: No, això no.

FORTIÀ: ¿Els altres, has estat tu qui els ha seduït?

DIANA: Eren tan tímids...

FORTIÀ: ¿Els has provocat?

DIANA: Sí pare.

FORTIÀ: ¿De quina manera: amb el gest, amb la mirada, amb la paraula, amb el tacte?

DIANA: De la manera que venia més a tomb.

FORTIÀ: ¿Has fet proposicions concretes a algun home? De trobar-te amb ell, o de dormir amb ell, per exemple.

DIANA: Sí, però sempre he obtingut que fossin ells qui em fessin la proposició a mi, o que ho semblés.

FORTIÀ: ¿I amb la teva conducta, no has desgavellat alguna llar, desunit alguna parella, o provocat baralles entre amics?

DIANA: Totes les armes són càlides en l'amor.

FORTIÀ: ¿Anomenes això amor?

DIANA: ¿Com vol anomenar-ho?

FORTIÀ: Concupiscència, plaer, o vici...

DIANA: ¿Vici?

FORTIÀ: Pel que m'has contat, em sembla que hi ha una bona part de satanisme en la teva conducta.

DIANA: Li juro que amb el dimoni no he fet res.

FORTIÀ: És present en els teus actes, encara que no t'ho pensis. Aquestes ganes que dius que tens de fer caure els homes en pecat, pel pur plaer de fer-los caure, això és satanisme.

DIANA: Tot això és ben meu, pare. Jo no en culpo a ningú.

FORTIÀ: Ja es veu que no coneixes el diable.

DIANA: Ningú no me l'ha presentat, no senyor.

FORTIÀ: No te'n riguis d'aquesta manera, si no vols que ell es rigui de tu. El diable és, de nosaltres, la part més amagada, i per això està fora del nostre abast. Com més subtil és una persona, més subtil és encara el seu diable.

DIANA: Sí és així, és que no hi ha res a fer.

FORTIÀ: Per alguna cosa hi ha Déu, que és més poderós, i per això necessitem la seva ajuda.

DIANA: Jo he vingut a demanar-li la seva.

FORTIÀ: Jo només puc ajudar-te en nom de Déu. Però encara no m'has dit què et duu a confessar-te.

DIANA: Ja li ho he dit: el no poder seduir a qui vull.

FORTIÀ: Perquè sigui vàlida la confessió, primer has de penedir-te dels teus antics pecats.

DIANA: Dels que he comès, rai. Dels que no em puc penedir és dels que encara no he fet.

FORTIÀ: Has d'abrigar el ferm propòsit de no tornar-hi.

DIANA: Em mentiria a mi mateixa. ¿Vol que em menteixi a mi mateixa?

FORTIÀ: Escolta bé, filla meva: si no et proposes fermament de no reincidir, la teva contrició no és perfecta, la teva confessió no és vàlida.

DIANA: ¿Com vol que reincideixi si cada home és diferent?

FORTIÀ: Però el pecat és el mateix.

DIANA: Per a un home potser sí, per a una dona, no.

FORTIÀ: És el mateix perquè condueix al mateix lloc, per diferent que sigui l'experiència i per diferent que sigui el plaer que experimentes.

DIANA: Si Déu s'hagués fet dona en lloc de fer-se home, potser vostè em comprendria millor.

FORTIÀ: Déu està molt per sobre de l'home i de la dona i els comprèn tots dos. Recorda, a més, que Déu va voler néixer d'una dona per donar-nos aquesta mesura.

DIANA: Doncs a veure si vostè em comprèn d'una vegada.

FORTIÀ: Parla'm sense circumloquis.

DIANA: He volgut seduir un sacerdot.

FORTIÀ: ¿I no ho has aconseguit?

DIANA: Encara no.

FORTIÀ: Això vol dir que ets a temps de rectificar.

DIANA: ¿I si no pogués o no volgués rectificar?

FORTIÀ: Si no volguessis rectificar no hauries vingut aquí.

DIANA: No ho digui tant de pressa.

FORTIÀ: Pensa que sempre que indueixes un altre a pecar, assumeixes el seu pecat. I si aquest altre és un ministre de Déu, que ha de donar l'exemple, i tu l'ajudes a descarrilar-se...

DIANA: Estic disposada a assumir el seu pecat si ell no s'hi veu amb cor.

FORTIÀ: Un sacerdot no ha de ser mai pedra d'escàndol.

DIANA: ¿I si no n'hi ha, d'escàndol?

FORTIÀ: Un pecat sempre és un pecat.

DIANA: Però ja no ho és tant, ¿veritat?

FORTIÀ: Pot ser-ho encara més, si es dobla amb el pecat d'hipocresia.

DIANA: ¿En què quedem?

FORTIÀ: Creia que venies a demanar-me un consell.

DIANA: Així és.

FORTIÀ: El que tu busques és la meva conformitat per a pecar.

DIANA: El que jo vull és la teva ajuda.

FORTIÀ: Si persisteixes en la teva actitud no podré donar-te l'absolució, com jo voldria.

DIANA: Estic en les seves mans.

FORTIÀ: Els meus poders em són delegats i no puc fer-ne el que vull.

DIANA: Li repeteixo que estic en les seves mans...
¿Que no m'entén?

FORTIÀ: No sé si t'he d'entendre...

DIANA: ¿I la comunió, tampoc no me la voldrà donar, d'ara endavant?

FORTIÀ: La comunió s'ha de prendre amb l'ànima ben neta.

DIANA: ¿Que potser no hi vinc prou, de neta?

FORTIÀ: No ho sé. Tot això que em dius em fa témer que no.

DIANA: Li faig saber que cada vegada que vinc a combregar, abans em banyo ben banyada i em perfumo tot el cos. ¿Encara no se n'ha adonat?

FORTIÀ (*després d'un silenci*): ¿Que potser ets aquella que cada vegada que li dono la sagrada forma...?

DIANA: Se li obre l'escot; sí pare, soc jo.

FORTIÀ: Què dius, ara! Mare de Déu santíssima!

DIANA: La meva veu ¿no li diu res?

FORTIÀ: La teva veu no la coneixia. Però aquest perfum tan fort que portes...

DIANA: ¿No li agrada?

FORTIÀ: No sembla el mateix...

DIANA: És clar que no. ¿Vol que dugui el mateix perfum al matí que a la nit?

FORTIÀ: Estava temptat de renyar-te per haver vingut tan perfumada.

DIANA: ¿Encara em vol renyar més? ¿I pel vestit, també em vol renyar? (*DIANA distancia el rostre i el tors del confessional i obre lleugerament l'escot.*) ¿No em reconeix, ara?

FORTIÀ (*es queda un moment enrampat, però reacciona*): Pla que et reconec. (*Pausa.*) ¿Com et dius?

DIANA: Diana, per servir-lo.

FORTIÀ: Diana. Tens un nom molt bonic.

DIANA: ¿Només el nom?

FORTIÀ: També. Vull dir que també tens el nom molt bonic.

DIANA: Ja és alguna cosa. Val més això que res.

FORTIÀ: No siguis tan coqueta. Prou i massa que ho saps com ets.

DIANA: Mai no se sap prou. M'agradaria saber que soc plaent... a Déu.

FORTIÀ: Ell, que t'ha creat, ho pot veure tot.

DIANA: ¿I vostè, no?

FORTIÀ: Jo... Jo soc mortal com un altre.

DIANA: ¿Em pot confessar en nom de Déu i no em pot mirar en nom de Déu?

FORTIÀ: Així és. Cada vegada que vens a combregar...

DIANA: L'escolto.

FORTIÀ: M'he de tancar a la sagristia.

DIANA: ¿Per culpa meva?

FORTIÀ: Digue-li com vulguis.

DIANA: ¿No vol que vingui més?

FORTIÀ: Jo no he dit això. Jo no puc negar-te els sacraments ni l'entrada a l'església. Ni a tu ni a ningú per pecador que sigui.

DIANA: ¿Tan pecadora em veu?

FORTIÀ: Ets molt provocativa.

DIANA: Doncs no es preocupi, que d'ara endavant ni em coneixerà.

FORTIÀ: Tots els extrems són dolents. Jo no voldria que per culpa meva t'allunyessis de l'església.

DIANA: Doncs ja em dirà com ho he de fer.

FORTIÀ: Diana...

DIANA: Digui. (*Pausa.*) Digui!

FORTIÀ: Et dius Diana, ¿oi?

DIANA: Per servir-lo. Diana caçadora, o Diana pecadora, com vostè vulgui.

FORTIÀ: Escolta, Diana, està molt mal fet dir-te el que et vaig a dir, però fa deu dies que només penso en tu.

DIANA: ¿En mi?

FORTIÀ: Sí, en tu.

DIANA: Sí avui és el primer dia que parlem.

FORTIÀ: Que parlem, sí, si tu vols. Però els teus pits també parlen!

DIANA: ¿Ah, sí? ¿I què li diuen?

FORTIÀ: No em diuen. Criden. Cada un dels teus pits és com una Madonna i em venen ganes d'adorar-lo.

DIANA: Amb la Madonna tot ho arregla, vostè.

FORTIÀ: No em digui de vostè, Diana.

DIANA: Així, si jo no arribo a venir a trobar-lo... Perdó: si jo no arribo a venir a trobar-te...

FORTIÀ: Havies de venir.

DIANA: Això és masclisme, i això sí que és pecat.

FORTIÀ: T'esperava, Diana, fa dies que t'esperava.

DIANA: ¿I no sabies fer-me cap senyal quan em donaves la comunió?

FORTIÀ: Prou feina tenia a dissimular.

DIANA: ¿Es pot saber què hi anaves a fer a la sagristia, tan escorregut?

FORTIÀ: Respirar.

DIANA: Per això és millor el camp.

FORTIÀ: Desfogar-me.

DIANA: ¿Amb qui?

FORTIÀ: ¿Amb qui vols que fos? Amb ningú.

DIANA: ¿I això no és un pecat?

FORTIÀ: Que Déu em perdoni...

DIANA: Que Déu et perdoni si vol, però jo no que no et perdono.

FORTIÀ: Una cosa és que jo pequi i una altra que faci pecar o que ajudi a pecar.

DIANA: Fer pecar un pecador —o una pecadora— deu tenir molts anys d'indulgència, suposo.

FORTIÀ: No ho diguis tan de pressa.

DIANA: Doncs ves-t'hi pensant...

FORTIÀ (*després d'un breu silenci*): Si creus que és pel teu bé...

DIANA: I pel teu també.

FORTIÀ: N'estàs molt segura, Diana.

DIANA: A veure: tu no creus que la comunió que em dones quan m'acosto a l'altar, no és sinó un símbol?

FORTIÀ: De cap manera: l'Eucaristia és una realitat.

DIANA: Que a la vegada és el símbol d'una altra realitat, que és la comunió amorosa.

FORTIÀ: No diguis disbarats.

DIANA: ¿Tu no creus que l'energia que malgastes és el do més immens que Déu t'ha dat?

FORTIÀ: En un cert sentit, sí.

DIANA: En un cert sentit!... Aquesta sí que és bona. Potser encara em voldràs fer creure que la teva sement és un símbol.

FORTIÀ: Vist així, jo soc un home com un altre.

DIANA: Com un altre, no. N'estic segura.

FORTIÀ: ¿Tu què saps?

DIANA: Una pecadora, tot això ho endevina. Cada vegada que vinc a combregar i se'm bada l'escot, els ulls et surten del cap. Ahir, sense adonar-te'n, vas repetir dues vegades la fórmula sacramental i et vas quedar parat, amb l'Hòstia enlaire. Sort que jo te la vaig agafar i vaig anar-me'n perquè la gent no se n'adonés.

FORTIÀ: Ahir, quan partires, vaig estar a punt de fer un disbarat.

DIANA: Per això he vingut, perquè no vull que el facis.

FORTIÀ: T'ho agraeixo.

DIANA: Potser he comès un pecat.

FORTIÀ: Vaig estar a punt de sortir al teu darrere amb el copó a les mans.

DIANA: Ja he fet bé de venir, ja.

FORTIÀ: Al principi no sabia qui eres.

DIANA: He fet com quan vinc a combregar, que em poso a la cua per ser la darrera i perquè ningú no vegi com m'obro l'escot.

FORTIÀ: Ja ho havia observat, això.

DIANA: Abans-d'ahir, que no em vaig acostar a l'altar, després de repartir la comunió als fidels, et vas quedar una estona esperant i buscant-me.

FORTIÀ: ¿Com ho saps?

DIANA: M'estava darrere una columna, espiant-te. Vaig comprendre que m'estimaves una mica i que em necessitaves.

FORTIÀ: ¿Per què no vas venir?

DIANA: Des de feia uns quants dies, que abaixava els ulls després de rebre la comunió, veia que la sotana se't desplegava com una vela al vent i que havies de fer un gran esforç per a caminar normalment.

FORTIÀ: ¿Em volies fer sofrir?

DIANA: Si et volgués fer sofrir no seria ara aquí.

FORTIÀ: ¿Tu també sofreixes?

DIANA: D'estar privada de gaudir com sé que podria gaudir.

FORTIÀ: ¿Estàs sofrint, ara?

DIANA (*separant-se de nou de la gelosia del confessorari i obrint del tot el seu escot*): Mira.¿No deies que et parlaven?

FORTIÀ *la mira, s'aparta de la gelosia i es queda un moment garratibat al fons del confessionari, però reacciona i s'apropa de nou al parlador.*

FORTIÀ: Filla meva! Com criden! Vine aquí al meu davant, ara que no hi ha ningú, en lloc de parlar-me de tan lluny. Vine.

DIANA (*agenollant-se davant del confessionari*): Ja veus que soc una filla obedient.

FORTIÀ: Així no ens pot sentir ningú.

DIANA: No es tracta pas de parlar, em penso.

FORTIÀ: Tens tota la raó. Ets molt intel·ligent, Diana.

DIANA: Tu no et moguis, deixa'm fer a mi.

FORTIÀ: No em moc, només m'arromangava un xic la sotana.

DIANA: Ja en tinc prou. Sort que duus pantalons, altrament...

FORTIÀ: Ahir em va saltar un botó.

DIANA: No m'estranya. Però com que la tens tan grossa, ni que n'haguessin saltat dos no t'hauria sortit, la pobra. Estava presonera, la mixeta, com si hagués comès un gran crim. La tenies condemnada a l'ombra, sense conèixer la llibertat. No és cert? Ara te la deslliuraré. De primer la vull acaronar una mica a través de la roba, perquè després la llibertat no la sobti massa. És enorme, pare! Em plau dir-te pare mentre t'acaronen el membre. M'estranya que no t'hagin fet bisbe amb un bàcul tan gros. I quins rovells! No poden estar més curulls. ¿No t'ho ha dit mai, el metge, que no podies anar així pel món?

FORTIÀ: Ja t'he dit que a la sagristia...

DIANA: Prou sagristia, per ara. En tot cas, prou sagristia tot sol. Perquè també caldrà que allí m'ensenyis un dia els teus secrets.

FORTIÀ: No n'hi ha cap, de secret.

DIANA: Que sí, que sí. A veure: ¿a quin sant o santa tens dedicada la sagristia?

FORTIÀ: La sagristia està sota l'emparedament de la Verge.

DIANA: ¿I encara dius que no tens secrets? Quan corres cap a la sagristia a desfogar-te, com tu dius, ¿què hi fas?

FORTIÀ: Demano a la Verge que m'apaivagui el desig.

DIANA: ¿T'escolta, la Verge?

FORTIÀ: No soc prou fort per seguir els seus consells.

DIANA: ¿Vols dir que la seva visió no t'excita encara més?

FORTIÀ: Oh, no, això sí que no. La Verge...

DIANA: ¿És bonica la teva Verge?

FORTIÀ: Ja ho crec!

DIANA: ¿Ho veus?

FORTIÀ: Això no vol dir res.

DIANA: ¿Que no vol dir res? El to amb què ho has dit ho diu tot. ¿Em vols explicar què fas quan se't vessa la mel?

FORTIÀ: ...

DIANA: No saps què contestar.

FORTIÀ: No se't pot amagar res.

DIANA: ¿Què em vols amagar si ja tinc la mà en el teu amagatall?

FORTIÀ: Abans-d'ahir...

DIANA: Digues.

FORTIÀ: Abans-d'ahir, quan em vaig retirar, em vaig agenollar als peus de la Verge demanant-li pietat i em va semblar que m'escoltava.

DIANA. ¿I encara et fa estrany que sigui aquí? Des d'ara no vull més rivals. Un ceptre com el teu no el toleraré que ningú me'l prengui. ¿Hi estàs d'acord? He de dir-te que és el més imperial que he trobat mai. I això que fins ara només l'he tocat. Però ja el tinc, ja és meu. També el voldria veure, encara que sigui en la penombra. Té, ja l'he desentaforat del seu cau! Ja és lliure! No t'embriaguis abans d'hora amb aquesta llibertat. No facis res. Deixa'm fer a mi. El gland és poderós. No existeix cap teixit que es pugui comparar amb la finor d'aquest capciró. És un punyal de seda. I que en sou de perversos, els homes! Un punyal de seda! L'instrument que ha d'estripar, que ha d'esquinçar, que ha de ferir, que ha d'occur, es disfressa amb l'aparença mateixa del seu objecte. Quin engany! El nervi que hi ha al dessota, tibant, ens hauria d'advertir, però està amagat. És ell qui cova tota la ràbia, tot l'odi concentrat que ens teniu. No ho pot dissimular. Sembla que s'hagi de trencar i de disparar. El que desitja és esbotzar-nos a nosaltres. La seva ira és tan intensa que el fa congestionar-se. Per això em plau acariciar-te aquest nervi amb les ungles, perquè en realitat és l'únic llenguatge que comprèn. ¿Veus? Ha vibrat, com si acabés de polsar la corda d'un violí o d'una guitarra. Ell és qui dona la nota més alta en aquest concert de vellut. Es desespera de sentir-se travat. Gairebé fa estrany que no se't despengui, que no es dispari tot sol. Vol guerra. La tindrà, no et pensis, la tindrà. Sento, a través del tacte, que m'ha reptat, que m'està increpant. Cal no perdre els estreps. Una guerra només es guanya quan podem decidir l'hora i el lloc de la batalla. El teu ceptre és molt alterós, molt ufanós, molt soberg, però encara no coneix l'orgull dels seus rivals, encara no coneix l'altivesa del meu pubis ni les afraus del meu cul. M'agradarà veure com s'ho faran el teu ceptre i ells quan s'enfrontaran. Per ara, ja ho veus, jo només faig que tractar-te bé, amoixar-te. Engrapo la teva verga talment una canonada d'aigua bullent, per on corren milions de formigues treballadores, incansables. Em plau de sentir aquest

moviment de fàbrica. Però que no es disparin encara les bateries. Ho podries esguerrar tot. ¿Veus? La calmo una mica. Així, pobreta. Amb el dit he notat que ja hi ha aparegut aquella llàgrima de joia translúcida, anunciadora de la torrentada. És una gota de rosada ardent i no la vull perdre. L'he de collir amb la punta de la llengua. Delicadesa per delicadesa. (*DIANA enfonsa el cap en el confessional un moment i es redreça.*) Té un gust salabrós, marí. ¿Has notat la punta de la meva llengua en la fissura? Miraré d'introduir-la de nou, d'eixamplar aquesta esclatxa per on aviat sortirà el llevat de la teva ambrosia, a reguitzells. Ara ja no et podré parlar més, ¿ho sents? M'arribaràs al fons de la gola fins a gairebé escanyar-me, ja ho sé. Ni una sola gota del teu nèctar no s'ha de perdre. Veig que el teu calze està a punt de rebentar i jo em sento preparada, catequitzada per a rebre la teva comunió.

FORTIÀ: Amén!

*DIANA enfonsa el cap dins el confessional.
Les mans del MOSSÈN FORTIÀ clouen les cortines.
Després d'una breu estona, el cap de DIANA,
reculant, les torna a separar i MOSSÈN FORTIÀ
les esbatana del tot per poder respirar.*

DIANA: Ja hi és. Ja és avall. Ja va passant. Quina riuada més calenta! Em pensava que no em cabria a la boca. Has donat quatre batzegades, no sé pas quina ha estat la més forta. Com que he vingut dejuna, el teu licor em crema les entranyes. Que estrany que les dones no ens quedem prennyades quan combreguem així. Em sento afortunada, pare. Quina penitència més agradable m'has donat. Dona'm, ara, la teva benedicció. Una mica alt, que ho senti aquesta vella que acaba d'entrar.

FORTIÀ: Estic segur que vol confessar-se. Com que ve de fora i l'església és tan fosca, no pot haver vist res. Però no se n'anirà que tu no te n'hagis anat abans.

DIANA: És ben inoportuna, la bruixota. Però mira: m'alçaré, que senti ressonar els meus talons i que em vegi sortir. Quan l'estiguis confessant, tornaré a entrar sense les sabates i aniré a amagar-me, ben arraulida, a l'altre confessionari per acabar la festa en pau.

FORTIÀ: Quan ella acabi de confessar-se tancaré la porta de l'església perquè ja és molt tard.

DIANA: Encara tinc molts pecats per confessar-te.

FORTIÀ: I jo moltes penitències a posar-te. (*Alt, perquè ho senti la VELLA*): Resaràs tres avemaries i un parenostre.

DIANA: Sí pare.

FORTIÀ: «Ego te absolvo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Santi.»

DIANA: Amén.

MOSSÈN FORTIÀ dona l'estola a besar a DIANA, que surt fent ressonar l'església amb els seus talons. La VELLA abandona el seu racó i s'agenolla a un costat del confessionari.

VELLA: Ave Maria puríssima.

FORTIÀ: Sens pecat fou concebuda.

VELLA: Quina incidència, aquestes jovenetes, fer ressonar d'aquesta manera els talons a la casa de Déu.

FORTIÀ: La joventut d'avui és així.

VELLA: I quin perfum! Si ha deixat el confessionari empestat, aquesta dona!

FORTIÀ: No en faci cas...

VELLA: Com el deuen fer sofrir, mossèn Fortià.

FORTIÀ: Deixem-ho córrer i confessi's, si es vol confessar.

VELLA: Ai, Déu! Quina pressa que té, avui. No sé pas què li deu haver donat aquella beneïta. Com que devia tenir tants pecats...

FORTIÀ: Digui'm els seus i deixi les altres ànimes en pau.

FORTIÀ: ¿Ànimes, en diu?

FORTIÀ: Sí senyora, ànimes. Tots tenim una ànima. Procuri salvar la seva.

VELLA: Ja em confesso, ja. Per això he vingut. Però com que vostè és tan jove i duu tan poc temps en el poble, li convindria saber moltes coses abans no l'engatassin.

FORTIÀ: Jo soc aquí per vetllar i atendre tots els feligresos sense distincions.

VELLA: Doncs vetlli també per vostè. Si no vigila, es veurà implicat en moltes intrigues sense ni adonar-se'n. Jo només volia prevenir-lo.

FORTIÀ: ¿És molt llarg el que m'ha de contar?

VELLA: Requereix una mica d'atenció, però algun dia m'ho agrairà.

FORTIÀ: Doncs deixem-ho per a un altre dia, ¿no li sembla? Per a demà mateix, sí vol.

VELLA: Vostè és molt jove. Li falta un xic d'experiència. Jo conec el poble de memòria.

FORTIÀ: Potser sí. Ja la cridaré quan la necessiti.

VELLA: Quan serà massa tard.

FORTIÀ: Això és cosa meva.

VELLA: Ai, ai, com és vostè!

FORTIÀ: ¿Quins pecats ha comès, d'ençà de l'última vegada que es va confessar?

VELLA: Ah, sí, ara els hi dic. Miri: he tornat a mentir amb allò dels diners, vaig tornar a dir que no duia diners a sobre per no haver de fer caritat, però

la veritat és que en portava molts. Potser vaig tenir por que me'ls veiessin, ¿sap? Segurament si n'hagués portat pocs hauria fet la caritat.

FORTIÀ: ¿Què més?

VELLA: L'altra nit, com que no em veien, vaig estar-me escoltant una conversa a la porta de l'escola, entre el professor, el senyor Viader, i la professora, la senyoreta Àngels, i vaig pensar que a vostè podria interessar-li el que deien.

FORTIÀ: No, no m'interessa.

VELLA: Mare de Déu, i que és estrany vostè.

FORTIÀ: Si té alguna cosa a dir-me que pugui ser útil per a l'Església o per al bé del poble, m'ho ve a dir a la rectoria, però no aquí.

VELLA: Si jo ho feia a fi de bé.

FORTIÀ: Aquí només hi soc per confessar.

VELLA: ¿Això que li he dit també és pecat?

FORTIÀ: La xafarderia és un pecat venial, però també és pecat.

VELLA: Doncs això és tot. Posi'm la penitència.

FORTIÀ: Resarà un parenostre i una avemaria cada vegada que tingui ganes d'anar a tafanejar. Quant a la caritat, és cosa seva, li ha de sortir del cor. Vostè sabrà la que pot fer i la que no pot fer.

VELLA: Si vinc a veure'l a la rectoria la gent endevinarà de què li he parlat i encara serà pitjor. Les males llengües...

FORTIÀ: Faci com li he dit. Ave María puríssima.

VELLA: Sens pecat fou concebuda.

FORTIÀ dona a besar l'estola a la VELLA, que s'alça i se'n va remugant. DIANA ha fet el que havia dit. S'ha descalçat, i s'ha introduït molt discretament a l'altre confessionari, on resta invisible.

MOSSÈN FORTIÀ tanca les portes de l'església amb pany i forrellat, que se sentiran grinyolar. En obrir l'altre confessional, DIANA apareix asseguda a dins i nua. Només l'estola li cobreix els pits. S'ha posat altra vegada les sabates de taló alt. Els seus vestits jeuen al seu costat o als seus peus.

FORTIÀ: Ave Maria puríssima!

DIANA: ¿No t'agraden les sorpreses?

FORTIÀ: No l'esperava tan forta.

MOSSÈN FORTIÀ inicia el gest d'abalançar-se per abraçar DIANA, però aquesta l'atura.

DIANA: No. No tens dret a tocar-me. Primer t'has de confessar, com jo ho he fet.

FORTIÀ: Sí mare.

DIANA: De genolls.

MOSSÈN FORTIÀ s'agenolla davant de DIANA.

DIANA: Aquí, no. T'has d'agenollar davant del parlador, sense veure'm ni tocar-me.

FORTIÀ: Sí mare.

MOSSÈN FORTIÀ se situa on li ha dit.

DIANA: Pots començar quan vulguis. Però fes-ho en veu baixa, com si poguessin sentir-nos.

FORTIÀ: Ave Maria puríssima.

DIANA: Jo he estat concebuda carnalment. ¿Quant de temps fa que no t'has confessat?

FORTIÀ: Ara m'adono que és com si no m'hagués confessat mai.

DIANA: ¿Quins pecats has comès?

FORTIÀ: Tots són de luxúria, mare. Realitzats o reprimits, però tots de luxúria.

DIANA: ¿Ja saps que, teològicament, un pecat de pensament és igual que un pecat acomplert?

FORTIÀ: Sí mare, ho sé.

DIANA: A veure, explica'm els luxes de la teva luxúria.

FORTIÀ: Totes les noies o dones que es venen a confessar, o que venen a rebre la comunió i que m'agraden, les he desitjades.

DIANA: ¿Desitjades?

FORTIÀ: Posseïdes mentalment.

DIANA: ¿Només mentalment?

FORTIÀ: Hi ha poques excepcions.

DIANA: Però hi ha excepcions.

FORTIÀ: Sí mare.

DIANA: ¿Les has desitjades tant com a mi?

FORTIÀ: No tant.

DIANA: No diguis mentides.

FORTIÀ: Com a tu, cap.

DIANA: ¿I què feies, en aquests casos?

FORTIÀ: Amb elles, poca cosa. Només una vegada, amb una vídua...

DIANA: ¿I les altres vegades?

FORTIÀ: Em desfogava aquí, al confessional mateix, mentre em contaven els seus pecats, o a la sagristia, o bé...

DIANA: ¿O bé, què?

FORTIÀ: A la nit, amb la majordona...

DIANA: ¿Tens majordona?

FORTIÀ: És clar. Per al poble és una garantia.

DIANA: ¿Quina edat té?

FORTIÀ: Uns seixanta anys.

DIANA: ¿I tu, quants en tens?

FORTIÀ: Vint-i-quatre.

DIANA: Podria ser la teva àvia. ¿No te'n dones vergonya?

FORTIÀ: És molt bona amb mi. La primera vegada va ser durant l'hivern. Jo tenia molt de fred, estàvem sense llenya ni carbó i ella em va voler fer passar el fred.

DIANA: Començo a odiar-te. Continua.

FORTIÀ: Ara, quan no em puc aguantar, només li dic que tinc fred i ja m'entén.

DIANA: ¿La primera vegada que em vaig obrir l'escot, també et vas desfogar amb ella?

FORTIÀ: Va ser molt diferent. La tempestat la vaig passar tot sol, dies seguits, però la teva imatge continuava obsedint-me i ella se'n va adonar.

DIANA: I se'n va aprofitar, naturalment.

FORTIÀ: Potser sí.

DIANA: T'hauré d'imposar una penitència molt severa si vols el meu perdó.

FORTIÀ: Estic disposat a complir-la.

DIANA: Si arribo a saber el que m'has dit, potser no hauria vingut.

FORTIÀ: Això mai! Castiga'm tant com vulguis, però no diguis això.

DIANA: Jo creia que la meua única rival era la Verge.

FORTIÀ: Ara no tens rival.

DIANA: Has pecat contra mi més d'una vegada.

FORTIÀ: D'ençà del dia que vaig tenir la revelació dels teus pits, fes el que fes, només pensava en tu.

DIANA: Se't noten els estudis. Et felicito.

FORTIÀ: M'has manat que et digui tota la veritat.

DIANA: Doncs ara et mano que deixis el parlador, que vinguis al meu davant i que t'agenollis amb el cap entre les meves cames, a fer penitència. Però fixa't bé en el que et dic. No tens dret a tocar-me amb les mans. Les mans te les posaràs a l'esquena o allí on vulguis, tu mateix, però si de veritat estàs associat, t'abeuraràs a la font i no te'n podràs moure fins que no m'hagis fet gaudir del tot tres vegades. Que la teua llengua demostris la teua perícia de predicador amb fets i no amb paraules. Si em sembla que ets massa morós o la teua retòrica no m'engresca prou, t'esbatussaré com si fos la teua madrastra.

FORTIÀ: No podries posar-me una penitència més agradosa, mare.

DIANA: Ara veurem si és cert. Avança. Ja veus que només l'estola em cobreix els pits, públicament. Quan hagis complert la teua penitència et donaré la benedicció i et deixaré besar l'estola. Serà el senyal del perdó i de la reconciliació. Ara, comença.

FORTIÀ: Sí mare.

MOSSÈN FORTIÀ, primer amb les mans al darrere, enfonsa el cap entre les cuixes de DIANA. Després, per aguantar-se millor, posarà les mans a l'escó on ella seu, sense tocar-la.

DIANA: Així m'agrada, que siguis un fill obedient, submís als meus requeriments. Has començat molt bé,

fillet. Sembles un llop abeurant-se en un estany. Quina set que tenies! Amb els pèls de la teva barba descurada em punxes els tendrals de les cuixes, però la dolçor de la teva llengua em compensa de les esgarrinxades. Quants caramels que saps descobrir! ¿Què fas, ara? Ah, ¿encara t'enfones més? No em pensava que la teva llengua arribés tan endins. Començo a creure que m'estimes de debò. Sí, sí, tinc la vulva molt sensible, molt vulnerable. La punta de la teva llengua esdevé viperina quan em toca aquí. La fas dringar com un esquellerinc celestial, que només tu i jo podem oir, o potser només jo. Amb els dos braços de l'estola, fent-los anar amunt i avall, m'acaronen les sines, com si fossin dues vulves més. En aquest moment, tota la sensibilitat del meu cos està electrificada a través d'aquests tres punts, d'aquests tres parallamps que congrien totes les tempestes dels meus sentits. Però tu no pares, la balança es decanta cada vegada més a favor teu. Vull contrapesar el teu diabòlic treball fregant-me els mugrons i no hi pervinc. També ells et són còmplices i semblen aliar-se contra mi. No són tres sortides per a desfogar-me, com jo creia, sinó tres obertures, tres entrades vulnerables del meu castell assetjat, encerclat i saquejat. Ja està! Ja has aconseguit el que volies, miserable! Ja veus com m'estremeixo, per culpa teva, no t'ho perdono... No puc més! He dit que no podia més i tu insisteixes. No em dones respir. En lloc d'apiadar-te de mi, tornes a burxar. ¿Què dimoni t'inventes, ara? Els teus llavis, com els d'una truja, s'han convertit en una gran ventosa. Em fas el buit, com si em volguessis engolir tot el sexe i, a través d'ell, arrabassar-me les entranyes. Porc, animal, més que porc, ¿no veus que em crucifiques a dins del teu maleït confessionari, fent-me això? Estic clavada en creu en aquest seient, a mercè de les teves xarrupades, que em van extraient la vida per moments. Si no fos per l'estola que em protegeix i que em confereix la dignitat que em cal, em creuria una dona nua, però soc una papessa, ¿ho sents?, la teva papessa, i ara et mano... Animal, garrí, et deia

que et mano... Em fas estremir més del que volia. Per segona vegada, sí, per segona vegada he arribat al cel i m'has fet caure. Estic morta, fillet, esgotada. Em sembla que ara ja m'he tornat insensible. Si no fos causa del meu orgull et perdonaria l'última part de la penitència, però no puc fer-ho. L'estola i els coturns, les dues úniques peces que ornem el meu cos, em recorden el meu rang i em priven de rebaixar-me. Gràcies als meus talons poderosos, el meu sexe i el teu rostre s'han pogut enfrontar, resten cara a cara, en una lluita a mort. Veig que tu també estàs cansat i tornes a la voluptat de la llengua, a dir-me les coses dolçament, com si em cantessis una cançó de bressol. Ninot meu... Cabró! Recomences amb la teva ventosa de garrí, de truja infame, buscant les trufes amargues de l'amor, absorbint el meu sexe, que vols capgirar i endurte'l com si fos una presa. En lloc d'entaforar la teva cara, voldries que el sexe em sortís, deixant-me feta un pellingot. No sabia que poguessis covar tan males intencions. Desgraciat! ¿Què fas, ara? ¿Amb les dents? ¿No veus que me l'escapçaràs amb els teus rosecs de fura? ¿Que no ho veus, que és molt delicat i que em faràs sang, que em pots matar? Prou, prou, acaba d'una vegada. Tant de bo no t'hagués posat aquesta triple penitència, que es torna contra mi mateixa. Tant de bo no hagués vingut mai a combregar i a mostrar-te els meus dos cabridells, les meves tórtores esclaves. Tan bona que he estat amb tu i ja veus com m'ho pagues: a mossegades! Ah, saps barrejar les mossegades i els petons, les dents i la llengua, per fer-me més mal, per fer-me sofrir més. Quan em penso que m'amanyagues, tornes amb les teves tisoires bucals a triturar-me i tinc por de llançar un crit que se senti del carrer estant. Millor!, que ho senti tothom, que vinguin i et diguin, que vegin la teva dolenteria, la perversitat del seu vicari! Ja hi és. Ja està. Ho has aconseguit per tercera vegada. Satanàs! Té, besa la meva estola, aquí, aquí, a la part que he entebiat amb els meus mugrons, si vols. (MOSSÈN FORTIÀ besa l'estola amb fervor, per la banda que ha estat

en contacte amb el cos de DIANA.) Ara em pots besar a mi. ¿Els mugrons? ¿Són els meus mugrons el que vols? ¿Són ells els que t'enquimeren? El que tu vulguis. Tot és teu. T'ho has ben guanyat. ¿Què se n'ha fet, durant tota aquesta estona, del teu ceptre? Ensenya-me'l. Redreça't, com ell. Estàs incandescent. S'hi ha calat foc. Ara m'escup a la cara. No, a la cara no. Ja sé que no m'ho mereixo, que està exasperat, que té dret a insultar-me, embrutar-me, a escopir-me, però em dol que es perdi així aquesta lava... Fes el que vulguis.

FORTIÀ: Ara soc jo qui vull fer de diana. Fent-la en tu, serà una diana doble. Redreça't, també. (DIANA es redreça, nua, a dins el confessionari). Fes mitja volta. (DIANA obeeix). Ara t'haig de castigar, Diana, castigar de valent.

DIANA: Espero amb delit la teva punició.

FORTIÀ: Agenolla't dins del confessionari, fent penitència, de cara a la paret. Pots recolzar els braços i el cos en el seient.

DIANA: És una penitència que accepto de grat. Estic agenollada, castigada de cara a la paret, amb els braços i el cap recolzats en el teu seient. Tu ets l'amo i senyor d'aquest reialme.

FORTIÀ (*contemplant el cul de DIANA*): Oh! (Pausa.) Oh!! (Pausa.) Oh!!! (Pausa.) La lluna t'il·lumina les natges, però sembla que sigui d'elles que emani la llum. De primer t'he d'omplir de petons. (MOSSÈN FORTIÀ s'agenolla darrere DIANA i li petoneja el cul). Petons i més petons. Deixa'm mirar-lo i apamar-lo. Sembla impossible que pugui haver-hi tant de cul en un sol cul. Soc incapaç d'imaginar una forma més poderosa. És la forma de l'absolut partida en dues. Les mans tan aviat volen anar als extrems com acostar-se al centre. Aquesta mateixa perfecció els dicta moviments simètrics. No he pogut detectar ni un sol accident en tota aquesta esfera. Tinc tantes coses a descobrir, que no em canso de seguir i resseguir els mateixos camins,

sempre nous. No puc abastar el teu cul, perquè em desborda per totes bandes. Si vull atendre els extrems, el centre queda desemparat. Si em decideixo pel centre, perdo el control dels flancs. Ho vull tot a la vegada i no ho puc tenir. M'has dit que jo era l'amo i senyor d'aquest reialme i que fes el que volgués. Quina ironia! Ja saps el que et dius, ja! Com que no el puc abastar... En això endevino la teva crueltat. El teu cul és una maquinària que em vol fer capitular, que em vol abatre, que em vol vèncer. Són dues les màquines que pots desplegar contra mi, mentre en prendre'm la comunió, que no creia poder-me revifar, i després, ja ho has vist, només amb la descoberta dels teus mugrons m'has occit novament. Però aquesta flor descomunal que m'ofereixes té la virtut de catapultar de nou la meua daga, tot i que fins ara no t'havies agitat. Si comences a moure't com fas ara, estic perdut. Quan un astre tan poderós com el teu es desplaça el seu moviment de rotació arreu tots els satèl·lits que cauen en el seu camp gravitatori, i jo no soc sinó un satèl·lit del teu astre ufanós. Sense que et moguis, sento en les teves natges aquesta atracció, però si et mous, les teves revolucions em poden trastocar els sentits. El teu cul no té pietat. Acabo de dir això i has fotut un moviment que m'ha donat una estrebada tot el cos. Torna-hi! ¿Què et proposes? Quines batzegades, Verge santa, quines batzegades! I això que només t'he introduït un xic en el forat. ¿Què serà de mi, quan gosi detectar la caverna dels tresors i vulgui arrabassar-te'ls? Hi endinso, l'un després de l'altre, els meus cinc dits, com en un guant fet a mida, a punt de rebre l'elefant assedegat que tant desitges. La meua mà esquerra té tanta feina a accomplir, que semblava haver-se oblidat de la resta del teu cos. Ara ha fet una breu incursió i retorna esglaiada. Aquells pits, aquells pitets que jo veia des de l'altura vertiginosa del meu ministeri mentre et donava l'Hòstia santa, ara estan eriçats i també em reclamen. Em reclames per totes bandes: em reclames les quatre mans que no tinc, els deu sexes que no tinc, la riuada

d'extintor que no puc donar-te. Abans d'emprendre l'assalt definitiu del teu cau, vull adreçar-hi una breu pregària: «Magnòlia esponerosa, bessonada aurora creada per l'amor, davant del teu orgull i de la teva majestat m'inclino i, atacant el teu mandat imperiós després de besar-te per darrera vegada, tot amorosint el teu llindar, demano acollida per al meu unicorn enfollit, que només obrint el ventall els teus pètals secrets pots associar. Esfera invicta, saturada de tu mateixa, obre si et plau els dos batents del teu palau de vori, on tota la meva vida acut, abans no sigui massa tard».

MOSSÈN FORTIÀ *s'executa*.

DIANA: Lladre!

FORTIÀ: Amor meu! Ara sí que hauràs de suportar-me! Amb els teus moviments de rotació et vols desfer de mi, em vols disparar fora de la teva òrbita, però jo sento que em duus per cels incandescents i per galàxies inconegudes. La meva venjança serà la de baixar-te a les pregoneses del teu propi infern, que potser desconeixes. Mentre la meva mà esquerra, a les palpentes, barroera, va aferrant-se, ara a l'un, ara a l'altre dels pics inaccessibles del teu Himàlaia, la meva mà dreta, més sàvia, es va introduint en el teu sagrari de sang i tusta a les parets del fons de la caverna per fer rajar la font miraculosa de la vida. Els meus dits ja palpen, a través de les teves cavitats, l'acer trempat del meu sexe, com si fos independent de mi, com si fos teu. Tots dos anem a gaudir doblement, tots dos esdevindrem dobles durant aquest temps robat a l'eternitat: jo fruité, a través del teu antre, en l'esfera rotatòria que m'empresona, al mateix temps que et faré gaudir per les teves dues cavitats a la vegada, mentre amb l'esquerra arpejo, inhàbil, els clarins estridents dels cims. He arribat al teu infern, endevino que he fet diana, les sacsades salvatges que em dones em

diuen que t'he obert la porta del paradís. ¿No sabies que les portes del paradís eren a les pregoneses mateixes de l'infern? Sort que som sols, perquè em fas grinyolar el confessorari com un malparit, com si se'ns hagués de plegar al damunt. No, no diguis prou, digues més, i més, i més. Voldria que ens escorreguéssim conjuntament. Em plauria que la humitat de les teves cavitats fos total i que ens tornéssim amfibis. Sort que m'has poat abans, si no, ¿com hauria pogut suportar tant de temps els embats del teu cul irascible? Ja sé que ell és rei, ja sé que tu ets reina, però deixa que el meu ceptre imperi encara uns instants i dicti la meua llei en la teva cova de lladres. Ara, ara se'ns engolirà la terra, s'obrirà l'esfínter de la terra. Sexe, cul i pits: tot és meu, no ho vull abandonar, no m'hi resigno... Puta! Mil vegades puta! Ho has obtingut, has aconseguit el que volies. Fer-me abdicar, bandejar-me del teu torn imperial. Sort encara que sento la meua mà xopa del teu nèctar. El cel i la terra s'han abraçat a través nostre.

MOSSÈN FORTIÀ resta un moment las, abandonat sobre DIANA, fins que reacciona i es redreça. DIANA es gira i s'asseu per terra, a dins del confessorari.

DIANA: Has deixat el confessorari completament empastifat. Potser l'haurem de netejar una mica.

FORTIÀ: Deixa-ho córrer. A les velles que venen aquí, aquesta olor els ajuda a recordar els seus antics pecats.

DIANA: Vols dir que ja n'has vist d'altres...

FORTIÀ: No, amor meu. Tu ets la primera, aquí. Tu ets la reina. Fins ara, aquí dins, ho havia fet sempre sol. Per això fa aquesta olor acre, mesclada amb la dels ciris. A vegades, els pecats que algunes dones em contaven, m'havien obligat a immolar-me. Em parlaven dels seus marits, dels seus amants,

de les titoles dels seus fills, de si algú les perseguia per la cuina, de si els pessigaven el cul, de tot el que puguis imaginar-te, com si jo fos de marbre. El secret de la confessió només els servia per això. Algunes no tenien pietat i m'ho explicaven amb una riquesa de detalls que se'm nuava la gola, passava la set del desert i no tenia altre remei que ajudar el guèiser a brollar. Una vegada, una vídua m'ho va voler explicar tot, però amb tant de realisme, que vaig haver de dir-li: prou, senyora, prou, per pietat, faci el favor de no continuar. Va dir que si no l'escoltava fins al final em denunciaria al bisbe per mal confessor. I és clar, com que era la que més contribuïa al sosteniment de l'altar major, vaig haver d'afluixar. Total, per acabar confessant-me que quan copulava amb el seu marit pensava en mi, i que a veure si això era pecat; o bé que somniava el seu marit amb sotana, perseguint-la, amb la titola embenada com un ferit de guerra... En una altra ocasió, una nena, amb una veu molt tendra i innocent, em va explicar els seus pecats amb tanta suavitat que em vaig escórrer sense voler. A penes si em quedava l'esma necessària per a donar-li l'absolució. I amb una veu encara més angelical va dir-me: ¿Què li passa, mossèn Fortià, que potser no tenen perdó els meus pecats? I em vaig tornar a escórrer.

DIANA: Bé, em sembla que ja te n'has aprofitat prou, del teu confessor i del teu protagonisme. I si no és així, pitjor per a tu.

FORTIÀ: Ara hem de procedir a la veritable cerimònia nupcial.

DIANA: La desitjo.

FORTIÀ: Ara ja ens coneixem i ens podem gaudir obertament.

DIANA: Que nua que m'has deixat, amor meu!

FORTIÀ: Encara haurem de despullar-nos més, però ara per dins.

DIANA: Me n'hauràs d'ensenyar.

FORTIÀ: ¿No tens fred?

DIANA: Sí, abriga'm.

MOSSÈN FORTIÀ abraça DIANA, que l'abraça.
Resten un moment immòbils, dempeus i enllaçats.

FORTIÀ: Et duré davant de l'altar per esposar-te. Tal com estàs, ets la núvia perfecta. Amb l'estola i les sabates de taló alt, ets una papessa amb coturns. Jo només em posaré l'alba fantasmal. (Ho fa tal com ha dit.) Aviat el meu ceptre la inflarà pel mig, com si fos una vela que m'empenyés mar enllà, cap a tu. Passem pel mig, agafats de les mans. Anem fins al peu de l'altar, on el tapís és gruixut i tou.

Fan com han dit. En el moment que avancen, majestuosos i enllaçats, cap a l'altar, sona, suau, com si vingués del cel, la Marxa nupcial de Mendelssohn, que va pujant gradualment fins a esdevenir estrident, mentre baixa el teló.

Difusió del patrimoni dramàtic dels Països Catalans

La col·lecció «Repertori Teatral Català» aplega textos del patrimoni dramàtic català de tots els temps. L'objectiu de la col·lecció és posar a l'abast de tothom textos —clàssics o contemporanis— que no es troben fàcilment al circuit comercial. Cada volum, que pot contenir una o diverses peces, ha estat curat per un especialista i compta amb un breu estudi introductori. Les obres s'editen digitalment —en lliure accés— al RedIT (Reservori Digital de l'Institut del Teatre), però també es poden adquirir en paper (procés d'impressió a demanda) al web de la Llibreria de la Diputació de Barcelona.

La col·lecció «Repertori Teatral Català» és un dels projectes del PRAEC (Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes), impulsat per l'Institut del Teatre de Barcelona en col·laboració amb la Xarxa Vives d'Universitats i l'Institut d'Estudis Catalans. El PRAEC té l'objectiu de rellegir i difondre tant la pràctica escènica com el patrimoni dramàtic dels Països Catalans, en tots els seus gèneres i manifestacions.

Imatge de coberta:

© Bonaventura Planella.

MAE. Institut del Teatre. Edifici precedit per arc.

Palau, monestir o església d'estil gòtic en ruïnes: vegetació salvatge i elements trencats o malmesos, 1830.

Segurament el teatre de Josep Palau i Fabre culmina en la seva tragèdia *Mots de ritual per a Electra*, que és de l'any 1958. Palau va escriure teatre des de l'adolescència, i, malgrat que a les seves obres completes consten únicament setze peces, en realitat en va escriure força més. Hi ha, doncs, diversos textos dramàtics inèdits, en estats d'elaboració molt diferents (de l'esbós a les peces acabades) i escrits en alguna de les tres llengües que Palau aspirava a utilitzar normalment abans de la guerra: català, castellà i francès. Únicament una de les peces escrites en francès l'any 1948 és editada a compte d'autor, i signada com l'Alchimiste.

La tria d'aquestes tres obres s'ha fet amb la intenció de posar a l'abast de tothom un títol molt difícil de trobar i que, deixant de banda la llengua en què està escrit, podria perfectament ser considerat un precursor d'això tan divers i que massa genèricament anomenem «teatre de l'absurd», tot i que també s'hi detecta una influència pirandelliana. Es tracta de *Le dialogue ou la mort du théâtre*, que va ser escrita entre el 21 i el 28 de novembre de 1948, en un moment particularment difícil per Palau, de franca oposició a Sartre.

Hi hem afegit *La caverna* (1952) i *La confessió o l'esca del pecat* (1979), que consten a les obres completes de Palau, perquè aquestes tres peces ens permeten definir una certa evolució de la dramaturgia palaufabriana que, certament, no és completa sense passar per les obres dedicades al mite de Don Joan, per *Mots de ritual per a Electra*, i per les seves imprescindibles aportacions teòriques al fet teatral.

ISBN 13 978-84-9803-939-9

9 788498 039399